مەھمۇت زەيىدى

ئەلبۇم ۋاراقلىغاندا

(شېئىرلار توپلىمى)

مەسئۇل مۇھەررىرى: ئا. ئۆمەر

86—160

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

مۇھەررىردىن

يولداش مەھمۇت زەيدى 1932 - يىلى تۇرپاننىڭ يار يېزىسىدا تۇغۇلغان. 1947 - يىلغىچە باشلانغۇچ ۋە ئۆلكىلىك دارىلمۇئەللىمىن ئوقۇتقۇچىلار كۇرسىدا ئوقۇغان. 1951 - يىلدىن 1963 - يىلغىچە ئۈرۈمچىدە «ئىتتىپاق» ژۇرنىلى، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى ۋە تىل - يېزىق كومىتېتىدا ئىشلىگەن. (1955 — 1956 - يىللىرى مەركىزىي مىللەتلەر ئىنستىتۇتىنىڭ تىلشۇناسلىق سىنىپىدا ئوقۇغان). 1964 - يىلدىن 1978 - يىلغىچە پىچاندا ئوقۇتقۇچىلىق قىلغان. 1979 - يىلدىن ھازىرغىچە شىنجاڭ ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيىسىدە ئىشلەپ كېلىۋاتىدۇ.

مەھمۇت زەيدىنىڭ شېئىرلىرى 1947 - يىلدىن باشلاپ ئېلان قىلىنغان.

بۇ توپلامغا شائىرنىڭ 1947 - يىلدىن بۇيانقى بىر قىسىم شېئىرلىرى تاللاپ كىرگۈزۈلدى.

ئەلبوم ۋاراقلىغاندا

(شېئىرلار توپلىمى)

ئاپتورى: مۇھەممەت زەيدى

مەسئۇل مۇھەررىرى: ئابدۇرۇسۇل ئۆمەر

مەسئۇل كوررېكتورى: ئىلياس رەھىمى

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى

(ئۈرۈمچى شەھەر ئازادلىق كوچا №306)

شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى

ئۈرۈمچى شەھەرلىك باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى

فورماتى 1092 × 787 مم 1/32، باسما تاۋىقى 2.75 قىستۇرما ۋارىقى: 1

1985 - يىل 4 - ئاي 1 - نەشرى

1986 - يىل 2 - ئاي 1 - بېسىلىشى

كىتاب نومۇرى: M10098.1032

تىرازى: 1 — 1,700

باھاسى: 0.23 يۈەن

مۇندەرىجە

ياشلىق قىممەت ...... (1)
يىللارنى قوغلاپ ...... (2)
فالىيلار مارشى ...... (4)
دەسلەپكى بىر كۈن ...... (8)
باشئەگىم ...... (11)
ئانا دەريا ...... (13)
سىغىنىپ ئەسلەيمەن تۇغۇلغان يۇرتنى ...... (16)
يىللار قوينىدا ...... (17)
يىزام ...... (18)
تاغ سۈيى ...... (19)
ۋەتەن ...... (20)
باغۋەنگە ...... (21)
پوچتىكەش شۇ قىز ...... (23)
ئۆچكەن ئۆمۈر ...... (25)
قۇياشنى سۆيىمەن ...... (27)
تاغلارنى سۆيىمەن ...... (28)
سۆيىمەن تۇپراقىنى ...... (29)
يىل ئۇزاپ، يىل كىرگىچە ...... (32)
كۆتىرىمەن ئىنقىلاپنىڭ ئېغىر يۈكىنى ...... (33)
ئەلبوم ۋاراقلىغاندا ...... (35)
دىخان قەلبى ...... (36)
باغۋەن تىرى ...... (37)

جەڭچى ئۇچۇن .... (38)
ياد ئەتسەم لوتۇننى قەلبىم سۆيۈندى .... (39)
كىندىك قېنىم گۈل ئاچقان دىيار .... (40)
قەدىمقى يۇرت، ئۆزلە، كامال تاپ .... (44)
بىر تىلىم قوغۇن .... (45)
ئالما) تۈۋىدىن ئىگىز چوققىغا .... (46)
جاھان يازىرىدا تۇرپان ئۈزۈمى .... (47)
موك)— پىيچىك ئارىسى — قوغۇنلۇق يولى .... (47)
باھارنى ئەسلىسەم سېنى ئەسلەيمەن .... (48)
مەرىپەت ئۇستازى .... (50)
مەرگەن يىگىت (ناخشا تېكىستى) .... (52)
ئايدىڭ كېچىدە (ناخشا تېكىستى) .... (53)
كىندىك قېنىم تۆكۈلگەن جاي .... (53)
ئالما تۈۋىدە .... (55)
ئۆلمەس كىشى .... (56)
دېخان قىزى .... (57)
جەسۇر ياشلار .... (59)
بۇلاق .... (62)
تاغ مەنزىرىسى .... (64)
خانتەڭرى .... (64)
نەۋ باھار .... (65)
ئارزۇ .... (65)
زوقلاندىم بەختىيار زامانەمدىن مەن .... (66)
رۇبائى ۋە پارچىلار .... (68)
ئالتۇن دەۋر قىسسىسى .... (72)

ياشلىق قىممەت

دوستۇم، دىققەت،
ياشلىق قىممەت.
كۆرسەتكىن ھىممەت،
توغرا يولدىن قەدەم تاشلا،
ئىزلە پەزىلەت.

نادانلىقتا بولما غاپىل،
ئۇر ئاڭا خەنجەر،
مۇقەررەردۇر ھەر قەدەمدە،
كامىلگى زەپەر.

ئاداليەتنى قانات قىل،
بەخت سىرى كۈچ،
ئىزىڭىن تاڭدا ساڭا ياردۇر،
ئۇلۇغ بىرلىك كۈچ.

1947 - يىل، ماي

يىللارنى قوغلاپ...

كۆنلەر ھەپتىنى، ھەپتىلەر ئاينى قوغلاپ،
ئىنخ، ئۆتۈپ كەتتى بىر تالاي يىللار.
بەزىسى مەلۇم يېڭىلىق بېرىپ،
بەزىسىدىن رەنجىشىپ دىللار.

يىللار ئۆتۈپ كەتتى ئاشۇ قىسمەتتە،
ھەر بىرى بىر خىل سوغىلار بېرىپ.
يىللارنى ئۆتۈۋقتا شانىغا يۈزكەشكە،
يەڭ تۇردۇق ھەر پەسىل غۇلاچلار كېرىپ.

شۇ يىللار قوينىدا غۇلاچلار تاشلاپ،
ياپ - يېشىل ياشارغان باھارغا يەتتۇق.
قوينى تار يىللارنىڭ سىرىنى ئېچىپ،
چېلىش يىللىرىدا كامالغا يەتتۇق.

ھەۋىسى بىغىسىغان خۇنۇك يىللارنىڭ
سۇلغۇن چېچەكلىرى بۇگۈن بىزگە يات!
مەڭگۈكە توزىماس گۈللەر ئۈستۈردۇق،
يېڭىچە ھاياتنىڭ لەززەتلىنىپ شات.

ھەر يىلى يېڭىلىق بېغىشلار بىزگە،
تارىخ چاقىنى ئالغا سىلجىتىپ.

ئەمگەكچى جامائەت ئىش فرونتىغا
ئاقىدۇ گوياكى دولقۇندەك تېشىپ.

ھەممىنىڭ يۈزىدە شاتلىق بەلگىسى،
ئەڭ ئۇلۇغ مەقسەتنى بېرىدۇ دېرەك.
ئۈتۈقلار قاپلىدى يىلنىڭ بېشىنى،
ئەمدىكى ھاياتتا گۈللەر كېلىچەك!

بىز ئۆسۈپ بارىمىز يىللارنى قوغلاپ،
ئىش - چېلىش قوينىدا گاگدەك تاۋلىنىپ.
قوللاردا قىپ - قىزىل بەشيۇلتۇز بايراق،
قۇرىمىز ئىستىھكام شەرەپ قازىنىپ.

1954 - يىل يانۋار، ئۈرۈمچى

غالىپلار مارشى

بۈگۈن،
ئۆرلەيمىز يەنە،
چېلىش شارابىنى ئىچىپ،
توي تارتىپ تىنىك قىرغاقلارغا.
ئۆكتەبىر ھەيۋىتىدىن
كونا دۇنيانى دىر - دىر تىترىتىپ،
ۋاقىراپ ماڭىمىز،
شۇئادىقى گۈزەل چاغلارغا.

*

بۈگۈن،
ئوت چاقنىتىپ،
دۈشمەن يۈرىكىنى داغلايمىز،
كۆرەش كۆكىدە ساليوتلار بېرىپ.
ئەنە
بىزنىڭ مارش...
ئاسمان يېرىپ،
مارسلارغا يەتتى
ھەيۋەتلىك چاقماق چاقنىتىپ.
بۈگۈن
تاڭلاردىن تاڭلار ئاتقۇزۇپ،

قىزىل ئۆكتەبىرنىڭ
زەر نۇرىغا چۆمۈپ ياشايمىز.
جاھان
ھەيران بىزگە.
ھاۋاغا كېمىلەر ياساپ،
زاماننى
ئۈستۈن پەللىگە باشلايمىز.
ئەنە،
يورۇتۇپ،
ھاۋا كۆكسىگە سىم تارتىپ،
سەرەڭگىسىز چىراقلار ياقتۇق
ئېلېكتىر قۇۋۋىتى توكتىن.
پولات تاۋلاپ،
ئېغىر سالماقتا
گۈگىرەيدۇ زاۋۇتلار،
يەلكىلىرى غىچىلا سىمونتتىن.

*

ئەنە،
زامان چىراقلىرى،
يەر تېگىدە
ئاي يۈگۈرگەندەك،
قاراڭغۇ خاڭلارنى يورۇتتى.

ئۆكتەبىر،
تاش خادىلاردا ئۆسكەن كۆللەرگە
تۇس بېرىپ چوغدەك
بەركەت قوللىرىنى ئۇزاتتى!

*

ۋاقىرايمىز بۈگۈن
چېلىش مارشىنى!
قىپ - قىزىل تۇغلار يېنىدا.
بازار ئۆلكەم
پەسىل كېچىپ، يازلار قىچقىرىپ...
دەۋرىمىز
ئەكس ئېتەر گۈللەر قېتىدا.
ئۈمىدكە تولۇپ،
بەش يىللىقتا شاقىراپ،
چويۈن كۆللىرىدە ئۈزىمىز —
ماتروسلارچە مۇھىتنى يېرىپ.

*

بۈگۈن
ھەيۋەت سۈرىمىزدىن
تاغلار تېز پۈكەر بېزگە.

ئۆز باغرىدا باھار سېزىدۇ
قاغجىرىغان جاڭگال ياشىرىپ،
ئۆكتەبىردىن نۇر ئېمىدۇ
ھەممە قەلبىگە
قېنىپ - قېنىپ، گۈزەل تاۋلىنىپ!

*

بۈگۈن —
دوقمۇشلاردا
تۇمان كېزەلمەس،
مىلياردلار قاينىمى
يېڭىش تاپماقتا ئالەمنى چۇلغاپ.
ئەنە پوستا
تەيۋەن ئاراللىرىدا
چېلىش شامالىرى ئۆتەر غۇقىراپ.

*

شۇنداق،
يېڭىش قىچقىرىپ،
توي تارتىپ بارىمىز
تەيۋەننىڭ شەھەر - دالالىرىغا...
ئاڭلىسۇن جاھان،

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېتى
www.uyghurkitap.com

كۆرسۈن،
ئىمىزنىڭ قۇدرەتىنى،
يەتكۈزسەڭىز ئۇنى،
ھۆرلۈك، گۈزەل چاغلارغا.

1955 - يىل، ئۆكتەبىر

دەسلەپكى بىر كۈن

كۈمۈش ئىس چىقىرىپ ئۇچماقتا پويىز —
بېيجىڭغا ئىنتىلىپ شۇ غالىپ كارۋان.
دىلىمدا قاينايدۇ، چەكسىز بىر دېڭىز،
پايتەختنى كۆرۈش دىلدىكى ئارمان.

*

بارىمەن دولقۇنلۇق دەريانى بويلاپ،
كەڭ، يېشىل قىرغاقلار بويىنى كېزىپ.
قارايمەن تەلمۈرۈپ ئۇزاقتىن - ئۇزاق،
ئاق قەغەز ئۈستىدە قەلەم يۈرگۈزۈپ.

قاراڭلار تۆت تەرەپ پەيزى شىرىنچىلىك،
ياسانغان گويىاكى گۈزەل بىر قىزدەك.
شۇ يېسۇن بېزەلگەن سۆلەتلىك تاغلار،
ياشىرىپ تۇرىدۇ ئېچىپ گۈل - چېچەك.

ئەنە ئۇ ئۆركەشلەپ، چايقىلار خۇاڭخې،
يول ئالار دولقۇنلار ئاستا ئويнишىپ.
ئۇنىڭ كەڭ باغرىدا قېيىقچى ھە، دەپ،
تىنمايدۇ دولقۇنلار بىلەن قوغلىشىپ.

بارىمىز يول بويى ئورمان ياقىلاپ،
قول سوزۇپ قالماقتا ئوتلاقتا قىزلار.
قوشۇلغاندەك شۇ دەم قىز بىلەن يىگىت،
قالدۇرار يۈرەكتە بەك شىرىن ئىزلار...

ئاخىرى كەپ قالدۇق ۋوگزالغا مانا،
كىشىلەر تۈركۈمى قاينار دېڭىزدەك.
ئەتراپقا كۆز تىكىپ يۈرىمەن تېز - تېز،
ھەممە جاي ۋاژ - ۋۇژ گويا بايرامدەك.

ئەنە كەڭ ۋە گۈزەل ئاسفالىت يوللار،
تىراموۋاي ئۆتمەكتە بىر - بىرىن قوغلاپ.
رادىيو بۇلبۇلدەك سايرايدۇ چاڭ - چاڭ،
تېرەمگە پاتمايمەن شوخ ئۈننى ئاڭلاپ.

بېيجىڭ ۋەتەننىڭ قەلبى — يۈرىكى،
ئۇ يەردىن ياشىنار بايرام - تەنتەنە.
بېيجىڭدا ياشايدۇ ئەلنىڭ شۆھرىتى،
ساقلىنار مەڭگۈلۈك بۇندا ئەنئەنە.

بېيجىڭدۇر ئەڭ ئۇلۇغ، بېيجىڭ مۇقەددەس،
بېيجىڭدا تۇغۇلار كۈندە يېڭىلىق.
بېيجىڭدىن تارايدۇ يېڭى سىياسەت،
بېيجىڭدا تۆرىلەر يېڭى ئىگىلىك.

بېيجىڭ كوچىسىدا ھەيۋەت بىنالار
قەددىنى چىناردەك كۆتەرگەن كۆككە.
ماڭسەن، ئىشەنچلىك زوق بىلەن دەسسەپ،
بۇنىڭدىن كۆڭۈل - نەقىش ئېلىپ يۈرەككە.

بېيجىڭ كوچىسىدا ئۆسكەن كۆچەتلەر،
تەكشى سوزۇلغان تەرەپ - تەرەپكە.
بېيجىڭدا ئۆسكەن ھەر ئاددىي ئادەم
ئۆگەنگەن مۇلايىم خۇلقى - ئەدەپكە.

بېيجىڭ قوينىدا بىخەي، يىيخېيۋەن —
كۆرۈڭلار قانچىلىك چىرايلىق باغلار.
ئەسلىدە بۇ باغلار مىڭ - مىڭ يىللارنى،
سۈنئىي تاشلاردىن ياسالغان تاغلار...

چوغلىنىپ تۇرىدۇ قىپ - قىزىل بىر كۆل —
تيەنئەنمېن ئۇستىدە نۇرلۇق بىر يۇلتۇز.
بېيجىڭ كوچىسىدىن زۇلمەت قوغلانغان،
بۇ يەردە كېچە يوق، كېچىمۇ كۈندۈز.

ئاڭلاڭلار، مانا مەن دوستلار قاتارى،
جەڭگىۋار ناخشامنى ئېيتىپ بارىمەن.
تيەنئەنمېن ئالدىدا ئۆمرۈمدە بىر كۈن،
يۈرىكىم قانغۇدەك نەپەس ئالىمەن.

بۇ تېخى بېيجىڭدا دەسلەپكى بىر كۈن،
ئالدىمدا تاماشا خاتىرىلىرى.
كۆپ تېخى زوق بىلەن يازىدىغان كۈن،
بېيجىڭنىڭ باھارى — قاينام چاغلىرى.

1956 - يىل ئاپرېل، بېيجىڭ

باشئەگىم

باشئىگىم تارقالغان تەرىپىڭ تولا،
خەلقلەر ئاغزىدا ئۆتمۈشۈڭ داستان.
سۆيگۈ ۋاپادارى ساپ يۈرەكلەرگە،
جان بەرگەن كۆكسۈڭدىن تەۋرۈك ماكان!

سۆيگۈ - مۇھەببەت يولىنى كېزىپ،
ئەزىز پەرزەنتلىرىڭ داۋانلار ئاشقان.
قاپقارا تۈنلەردە تاغلىرىڭ ئارا،
غارلىرىڭ ئىچىدە چىراقلار ياققان.

بېيجىڭدۇر ئەڭ ئۇلۇغ، بېيجىڭ مۇقەددەس،
بېيجىڭدا تۇغۇلار كۈندە يېڭىلىق.
بېيجىڭدىن تارايدۇ يېڭى سىياسەت،
بېيجىڭدا تۆرىلەر يېڭى ئىگىلىك.

بېيجىڭ كوچىسىدا ھەيۋەت بىنالار
قەددىنى چىناردەك كۆتەرگەن كۆككە.
ماڭسەن، ئىشەنچلىك زوق بىلەن دەسسەپ،
بۇنىڭدىن گۈل - نەقىش ئېلىپ يۈرەككە.

بېيجىڭ كوچىسىدا ئۆسكەن كۆچەتلەر،
تەكشى سوزۇلغان تەرەپ - تەرەپكە.
بېيجىڭدا ئۆسكەن ھەر ئاددى ئادەم
ئۆگەنگەن مۇلايىم خۇلقى - ئەدەپكە.

بېيجىڭ قوينىدا بىخەي، يىيخېيۇەن —
كۆرۈڭلار قانچىلىك چىرايلىق باغلار.
ئەسلىدە بۇ باغلار مىڭ - مىڭ يىللارنى،
سۈنئىي تاشلاردىن ياسالغان تاغلار...

چوغلىنىپ تۇرىدۇ قىپ - قىزىل بىر گۈل —
تيەنئەنمېن ئۈستىدە نۇرلۇق بىر يۇلتۇز.
بېيجىڭ كوچىسىدىن زۇلمەت قوغلانغان،
بۇ يەردە كېچە يوق، كېچىمۇ كۈندۈز.

ئاڭلاڭلار، مانا مەن دوستلار قاتارى،
جەڭگىۋار ناخشامنى ئېيتىپ بارىمەن.
تيەنئەنمېن ئالدىدا ئۆمرۈمدە بىر كۈن،
يۈرىكىم قانغۇدەك نەپەس ئالىمەن.

بۇ تېخى بېيجىڭدا دەسلەپكى بىر كۈن،
ئالدىمدا تاماشا خاتىرىلىرى.
كۆپ تېخى زوق بىلەن يازىدىغان كۈن،
بېيجىڭنىڭ باھارى — قاينام چاغلىرى.

1956 - يىل ئاپرېل، بېيجىڭ

باشئەگىم

باشئەگىم تارقالغان تەرىپىڭ تولا،
خەلقلەر ئاغزىدا ئۆتمۈشۈڭ داستان.
سۆيگۈ ۋاپادارى ساپ يۈرەكلەرگە،
جان بەرگەن كۆكسۈڭدىن تەۋرۈك ماكان!

سۆيگۈ - مۇھەببەت يولىنى كېزىپ،
ئەزىز پەرزەنتلىرىڭ داۋانلار ئاشقان.
قاپقارا تۈنلەردە تاغلىرىڭ ئارا،
غارلىرىڭ ئىچىدە چىراقلار ياققان.

غېرىپ كۆڭۈللەر سېنى ياد ئېتىپ،
يۈرەكتىن مۇڭلۇق قوشاقلار قاتقان.
بويۇڭدا ئەۋلاتلار كارۋىنى قاتار،
مۇشەققەت يۈكىنى يەلكىگە ئارتقان.

تارىمنىڭ قەۋرىسى كولانغان چاغدا،
سەن بىلەن ھۇ تارتىپ ئاسمان يىغلىغان.
بوۋىلار ھەسرەتتە قان يۇتقان چاغدا،
سۇلىرىڭ قىپ - قىزىل دولقۇن ياسىغان.

بۇ يەردە جاراڭلار تارىم ناخشىسى،
زۆھرەنىڭ ئىشقىدا سۈيۈگۈدە ئاققان.
ئۈستۈڭدە چوقچايغان ئۇلار قەۋرىسى،
قانچە ئەسىرلەرگە گۇۋا بوپ ياتقان.

مەن بۈگۈن باشئەكىم، ئازاپتىن يىراق،
ھەققىڭدە ناخشامنى ئېيتىپ ئۆتىمەن.
ئاشىقلار باسقان ھەر ئىز - توپراقنى،
ياغلىغىم ئۇچىغا تۈگۈپ ئۆتىمەن.

بۈگۈن كۆردۈم مەن چوڭ ئېقىن دەريا،
قىرغاق سۆيۈپ ياساپسەن دولقۇن.
ئۆركەش ياسىغان دولقۇننىڭ ئەۋجى،
كۆز ئالدىمدا چاقنايتتى يالقۇن.

تاشقىن بولۇپ قىرغاقلاردىن ئاش،
يايراش چېغىڭ ئەمدى تارىختا.
پىغانلىق چاغلىرىڭ كەتتى كەلمەسكە،
يېزىلغان خاتىمە بىزنىڭ ئارخىپقا.

ئەمدى باشلىنار يېڭى تارىخىڭ،
قىلىمىز بوۋايلار ئارزۇسىنى ھەل.
ئەمدى باشلىنار يېڭى ياشلىغىڭ،
ياشىرىپ تاغلىرىڭ بولغۇسى گۈزەل.

قەددىنى كۆتىرىپ يېڭى بىنالار،
ھايات قاينايدۇ قىرغاقلىرىڭدا.
ئۆتكۈنچى كارۋانلارنىڭ دىلى نۇر ئىمەر،
سېنىڭ ياققۇسى چىراقلىرىڭدا.

مەن بۈگۈن باشئەكىم، ئەلەمدىن يىراق،
ھەققىڭدە ناخشامنى ئېيتىپ ئۆتىمەن.
ئاشىقلار باسقان ھەر ئىز - توپراقنى،
ياغلىغىم ئۇچىغا تۈگۈپ ئۆتىمەن.

1957 - يىل

ئانا دەريا

ئايدىڭ قىرغىقىڭغا كۆزۈمنى تاشلاپ،
سۈپ - سۈزۈك يۈزۈڭدە سايەم كۆرىمەن.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

نەپەسكە تويۇپ، زوقلىنىپ بىر دەم،
ئۆتمۈشۈڭ توغرىلىق خىيال سۈرىمەن.

ئىخ تارىم، ئۆتمۈشۈڭ تولىمۇ دەرتلىك،
ئەلنىڭ كۆز يېشى سېنى تولدۇرغان.
ئېيتقىنا، شۇ دەرتلىك ئېقىشىڭ سېنىڭ،
قاي گىميا، قاي يۈرەكنى سۇغا قاندۇرغان؟!

شاقىراتمىلىرىڭ ئۇنچە چاچراتماي،
كېتەتتىسى كۆۋۈكۈڭ تۈزۈپ تۇزغاقتەك.
لېۋىڭدىكى ياپ - ياش چېچەكلەر،
خۇنۇڭ ئىدى ئۆڭگەن بوياقتەك.

ئاھ تارىم، تارىم يازدا ئۇلۇغلاپ،
قىرغاق ئاشالماي ئاقاتتىڭ جىمجىت.
بۈگۈنچۇ؟
قىش - ياز ئوخشاش ئاقىسەن،
قىرغاقتىن ئېشىپ، ئۈنچە چاچرىتىپ.

سېنى باشلاپ بارىدۇ ئەنە،
ئېتىزغا،
سۆيۈشكەن قىز بىلەن يىگىت.
لايىقى دولقۇندىن قايغان ئېقىمىڭ
ئوڭلىنىپ قايتىدىن قىلماقتىسەن ھېيت.

يېگىدىن قېزىلغان قىزىل كانالدا،
چاۋاك چېپ ئۆتىسەن زاماندىن خوش بوپ،
قىرغا كەلگىنىڭدە باشاقلار ئارا،
باشلىنىپ ئۇسۇللار كېتىدۇ توي بوپ.

تارىم دەرياسى، داغسىز كۆكسىڭدە،
تاۋلانغان قۇياشنىڭ ئەكسى كۆرۈنەر.
ماھۇق قوينۇڭدا ئۈزگەن بېلىقتەك،
ئۈزۈشكە ئەجەپمۇ يۈرەك تەلپۈنەر.

ئۆركەشلىك خوشال شاقىراشلىرىڭ،
جۆر بولۇپ تۇرىدۇ ئوتلۇق ناخشامغا.
سېنىڭ ياسىغان دولقۇنلىرىڭنى،
ئاڭلاتقۇم كېلىدۇ پۈتكۈل جاھانغا!

كۆڭلۈمنىڭ قىپ - قىزىل يەلكىنى ئويناپ،
بارىدۇ سەن بىلەن تەكلىماكانغا.
قاتمۇ - قات ئېشىكتىن كىرىپ بارىمەن،
ئۇندا قەد كۆتەرگەن قىزىل ئايۋانغا ...

تارىم دەرياسى، ئانا دەرياسەن!
مىليون دىللاردا مېھرىڭ بەك ئۇلۇغ.
ھەر گىميا، ھەر جانغا شەرۋەت بولسەن،
چۆرەڭدە گۈللەيدۇ يېزىلار بولۇق.

غۇلاچ ئات، تارىم!
تىمەك قىرغاقلاردىن،
چاڭقىغان چۆللەر سۈيۈڭگە قانسۇن.
سېنىڭ بويۇڭدىكى ھەر گۈل، ھەر چېچەك،
پاراقلاپ يۈزىنى يۇيۇپ تارىسۇن.

ئايدىڭ قىرغىقىڭنى تاماشا قىلىپ،
كۆڭلۈم ياراتقان گۈلۈڭ ئۈزىمەن.
خۇشپۇراقلىرىڭدىن قاقاقلاپ كۈلۈپ،
يۈرەك شاتلىقىمنى ساڭا تۆكىمەن.

تارىم دەرياسى، ئاتا مىراس سەن!
ئاڭلا يۈرىكىمدىن سالام بېرىمەن.
سېنى كۆرۈش ھەر بىر يۈرەك ئارزۇسى،
ئوچۇملاپ قانغىچە سېنى ئىچىمەن.

1957 - يىل، ماي

سېغىنىپ ئەسلەيمەن تۇغۇلغان يۇرتنى

تاڭ ئاتسا ئاسماندا ئۆچەر يۇلتۇزلار،
ئالەمگە زەر نۇرىن قۇيىدۇ قۇياش.
ھەر قېتىم قارىسام كۈنچىقىش ياققا،
كۆزۈمدىن تاراملاپ قۇيۇلىدۇ ياش.

تەلمۈرۈپ قارايمەن قىيا تاشلارغا،
كۆزۈمگە كۆرۈنەر ئەجدات - ئۇجۇدۇم.
سېغىنىپ ئەسلەيمەن تۇغۇلغان يۇرتنى،
ماگىمدەك قاينايدۇ قەلبىم ۋۇجۇدۇم.

كۆڭلۈمگە بېرىدۇ ھوزۇر ۋە ئارام،
ھەر تاڭدا ياڭرىغان خوراز ئاۋازى.
يۈرسەممۇ ئەڭ ئۇزاق شەھەرلەردە مەن،
قەلبىمدە يېزامنىڭ قوشىقى - سازى ...

دولقۇنلۇق ئۆستەڭلەر شاۋقۇنلىرىدىن،
ئەسلەيمەن ياشلىقىم ناۋالىرىنى.
تۇغۇلغان يۇرتۇمدىن چىن ئىلھام ئېلىپ،
يازىمەن ئۆمرۈمنىڭ باھارلىرىنى.

1959 - يىل

يىللار قوينىدا

تۇغۇلدۇم دولقۇنلۇق يىللار قوينىدا،
ئۆستۈم ئانا يۇرتنىڭ بوستانلىرىدا.
قىپ - قىزىل رەڭ ئالدى گۈللەر، چىمەنلەر،
چېلىشچى مەرتلەرنىڭ ساپ قانلىرىدا.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

كىملىكىمنى بىلدىم ئىپتىخار بىلەن،
ئانا تارىخىمىز ۋاراقلىرىدىن.
ئەسىرلەر ئۈزۈلمەي بولدۇقلاپ تۇرغان —
كارىز ھەم بۇلاقلار قوشاقلىرىدىن،

شۇ ئەلدە تۇرۇلۇپ، ئۆستۈم شۇ ئەلدە،
مېنىڭ قان-تەرىمۇ تامدى شۇ يەرگە.
مېنى ئاسراپ قالدى شۇ ئەل، شۇ خەلق،
دۇچ كەلگەن چېغىمدا مۈشكۈل خەتەرگە.

1960 — يىل

يېزام

قارىساڭ ئۇ يېقىنغا كۆزۈڭ يەتمەس،
داۋالغۇپ تۇرغان بوستان ئېتىزلىرى.
كۈن - تۈنى پەرۋىش قىلار بەس - بەس بىلەن،
ئەمگەكچان يىگىتلىرى ھەم قىزلىرى.

بەسلىشىپ ئاسمان بىلەن بوي تالاشتى،
بۇ كۈزدە مول ھوسۇللۇق خامانلىرى.
يېزامدا ياڭرار ئەنە ناخشا - كۈيلەر،
كۈلمەكتە چۈنكى ئەلنىڭ ئارمانلىرى.

1962 — يىل

تاغ سۈيى

تاغ سۈيى بىر چاغلار تۇتۇق بەرمەستىن،
جىلغىلار ئارىلاپ بىكار ئاقاتتىڭ.
قايغۇ ۋە ئەلەمدىن تۆكۈلگەن ياشتەك،
شۇ ئېغىر ئۆتمۈشتىن قوشاق توقاتتىڭ.

«ئەسىرلەر بىر ئىزدا ئاقتىم بىكارغا،
تاش يۇيۇپ - تاش يالاپ تاشلىققا سىڭىپ.
ياكى مەن ھاياتقا بېرەلمىدىم نەپ.
ھايات يا ئىچمىدى مېنى بىر قېنىپ.»

كۆۋەجەپ قاينىغان ئەي تاغ سۇلىرى،
سەن ئۈچۈن بىز جەڭگە ئاتلاندۇق بۈگۈن.
چاڭقىغان چۆللەرنىڭ تەشنا لەۋلىرى،
سېنىڭ لەززىتىڭگە قانسۇن دەپ پۈتۈن.

چوققىلار كۆكسىگە ئۇردۇق بازغاننى،
تاغلارنىڭ باغرىدىن ساڭا يول ئېچىپ.
يول تۇتتۇڭ ھاياتلىق بوستانلىرىغا،
بىز قازغان ئۆستەڭدە ئويناقلاپ تېشىپ.

بەختىمىز نۇرلىرىغا چۆمۈلۈپ ئويناپ،
ئاقتىڭ دەۋرىمىزنىڭ شاتلىقىن كۈيلەپ.
قويۇلدۇڭ ھاياتلىق تومۇرلىرىغا
يېشاردى قىر - دالا ياشنىدى گۈللەپ.

ۋايىغا يېتىشىپ ئۈزۈمزارلىقلار،
سەن بىلەن قۇچاقلاشتى، مەي بولۇشتى.
قەدىرلەپ سېنى سۆيگەن قىز - ئوغۇللار،
مول ھوسۇل ئېلىپ كۈزدە توي قىلىشتى.

ئۆركەشلەپ غۇلاچ ئاتقىن، تاغ سۇلىرى.
بوزلارغا مۇشۇ يېڭى ئۆستەڭ بىلەن.
پۈركىلىپ چېچەكلەرگە پۈتۈن ھايات
سىرداشسۇن سېنىڭ تاتلىق كۈلكەڭ بىلەن.

1962 - يىل، ئۈرۈمچى

ۋەتەن

دۇنيادا قەلبىمدىن سۆيگىنىم ۋەتەن،
پۈتۈن ۋۇجۇدۇمدىن كۆيگىنىم ۋەتەن.
تۇغۇلۇپ دۇنياغا، كۆز ئېچىپ تۇنجى،
ئانا قۇچىقىدا كۆرگىنىم ۋەتەن.

ۋەتىنىم، باتۇرلۇق تارىخىڭ ئۇزاق،
تارىخىڭنى ئوقۇپ ئالدىم كۆپ ساۋاق.
جەڭلەردە پارتىيەم تىكلىگەن بايراق،
بايلىقىم، تايانچىم - تۆۋرۈكۈم ۋەتەن.

پارتىيە جان بەردى، يۈرىكىمگە ئوت.
ئۇ بىلەن شىددەتلىك ياۋغا ئاچتىم ئوت.
جەڭلەردە پۇت تىرەپ تۇرۇشقا مەزمۇت،
كۈچ بەرگەن يېڭىلمەس قۇدرىتىم ۋەتەن.

باغرىڭدا ھەر چىمدىم توپاڭ ئۈتتىيا،
مەن ئۈچۈن قىممەت ئۇ، گۆھەردىن گويا.
تەرىمدىن ئاققۇزۇپ چۆللۈكدە دەريا،
ياسىماق گۈلىستان ئىستىكىم ۋەتەن.

1962 - يىل

باغۋەنگە

ئاچىلغان چاغدا سېنىڭ تەرىپىڭنى،
ئۇرغۇيتتى شېرىن تۇيغۇ ئىچ - ئىچىمدىن.
ھەر قاچان كۆز ئالدىمغا سەن كېلەتتىڭ،
يېگەندە تامشىپ - تامشىپ كىشمىشىڭدىن،

كۆز تىكىپ يېشىل چىمەن بويلىرىڭغا،
تەلمۈرگەن ئىدىم كۆپتىن باغلىرىڭغا.
سەن بىلەن سەيلىتىشنى قىلىپ ئارمان،
زوقلىنىپ كەلگەن ئىدىم تاغلىرىڭغا.

بۇ جايلار تېخى بۇندىن ئون يىل بۇرۇن،
بىر تامچە سۇغا تەشنا چۆل يەر ئىدى.
تاغ - ئىدىر كىمخاپ كىيىپ ياسانغاندا،
بۇ تۇپراق كۆن تەپتىدىن كۆيەر ئىدى.

قوشۇلۇپ دەۋرىمىزنىڭ ئېقىمىغا،
تاغ سۈيى كىرگەن زامان باغلىرىڭغا؛
بىخ ئۇرۇپ كۆچەتلىرىڭ مېۋە بېرىپ،
تۈگمەس بەرىكەت كىردى يازلىرىڭغا.

سۈپ - سۈزۈك مەيگە تولغان ھەر ساپ ئۈزۈم،
باغۇنىم ئۈنچە تېرىڭ نىشانىسى.
شۆھرىتىڭ ئالەم ئارا قىلدى جەۋلان،
باغلىرىڭ داڭلىق ئۈزۈم غەزىنىسى.

ھەر يۈرەك رازى سەندىن ھەي، باغۇنىم.
قولىدا مەيگە تولغان پىيالىسى.
ئاشىدۇ ھەر ئىچكەندە شۇ تۇپراققا،
جەڭچىنىڭ مۇھەببىتى — ئىرادىسى!

چۈنكى، سەن ئۆستۈرگەن شۇ سايۋا كىشمىش،
بېيجىڭغا سوغا قىلىپ يوللىنىدۇ.
بېيجىڭنى ئۇلۇغ ئۇستاز قىلدى سەيلە.*

* 1958 - يىلى جۇدې ۋېيىۋەنجاڭ بۇيلۇقتا كەلگەن ئىدى.

شۇ بىلەن شائىرلىرىڭ زوقلىنىدۇ.

كامال تاپ، باغۇەن بوۋا تېخىمۇ،
ئامايىش قىلىپ كۆرسەت ھۈنىرىڭنى.
ئۈگەنسۇن شاگىرتلىرىڭ زېھىن قويۇپ،
ئەل ئۈچۈن ئاتاپ سەندەك ئۆمۈرىنى.

1962 - يىل ئاۋغۇست، تۇرپان

پوچتىكەش شۇ قىز

ھەر چاغدا كۆرىمەن ئۇنى يوللاردا،
خەت - چەكلەر توشۇيدۇ پوچتىكەش شۇ قىز.
ۋەتەنگە سادىقلىق دىلىدا دائىم،
مەنزىلگە يەتمەستىن تىنمايدۇ ھېچبىر.

تاڭدىن كەچكىچە يول باسار تىنماي،
ئۇنىڭغا شۇنچە تونۇش قىرلار، ئورمانلار.
خەت كۈتكەن كۆڭۈللەر كۆز تۇتار ئۇنىڭغا،
ئۇندىن بەكمۇ مەمنۇن يىگىت - چوكانلار.

ئەڭ يىراق جايلاردىن يوللانغان خەتلەر،
ئۇنىڭ تولى بىلەن كېلىپ تارايدۇ.
ئۇ بىلەن قانچە ئۆي، قانچە كوچىدا،
يېڭىلىق، خۇش خەۋەر سۆزى تارايدۇ.

يىراق چېگرىدىكى جەڭچى يىگىتنىڭ،
قىزى يازغان خېتى ئۇنىڭ قولىدا.
شۇ قىز تېز يەتسەم دەپ پەملەيدۇ ھامان،
ئەل ئىشقى دولقۇنلار ھەر دەم ئويىدا.

ئۇ يەنە كۆز تىكەر ئۇزاق سەپەرگە،
يېزىلار — شەھەرلەر ئۇنىڭغا يولداش.
پىچىرلار: «سۆيۈملۈك كەسپىم تۈپەيلى،
ھەندىسىمۇ رازىدۇر ھەر بىر ۋەتەنداش».

*

ئەي كۆڭۈل، دوستۇڭدىن،
سۆيگەن كىشىڭدىن،
خەت — خالتا ئالغاندا يادقا ئال شۇنى:
پوچتىچى ۋاقىتنى ھەر دەم چىڭ تۇتۇپ،
ئويقۇنى تەرك ئېتەر كۈنى ھەم تۈنى؛

يول بويى بوران ھەم يامغۇردىن مۆكمەي،
كەلمىسە كوچاڭغا چىن ئىخلاس بىلەن،
بىمالال خېتىڭنى، گېزىتىڭنى ئوقۇپ،
ھوزۇر ئالالايتتىڭمۇ ئۆيۈڭدە بىغەم؟!

1963 — يىل، فېۋرال

ئۆچكەن ئۆمۈر

ماڭا تونۇش ئەزىز تۇپراقنىڭ
ئېتىزلىرى، ئېقىن — سايلىرى.
يۈرىگىمگە سىڭىپ كەتكەندۇر
ئايدىڭلىرى، جىمى جايلىرى...

ئالتۇن ئىگىز قۇچاقلىرىدا،
تومۇلۇقتىن ياشاپ ئېرەتتۇق.
خامان ساقلاپ تۈنلەر ئۇخلىماي
ئەتە ئۈچۈن خىيال سۈرەتتۇق.

دوستلار بىلەن سۇغا سەكرىشىپ،
چۆمۈلەتتۇق، سۇ ئۈزۈشەتتۇق.
بىر — بىرىمىزنى سىنىماق بولۇپ،
قۇملۇقلاردا ھەم يۈگۈرۈشەتتۇق.

خاتىرەمدە پانار يۇلتۇزدەك،
ئۆستەڭ بويى مەجنۇن تاللىرى.
تال چىۋىقنى ئات قىلىپ ئويناپ،
مۆڭدىشاتتۇق يوقسۇل باللىرى.

ئۇيغۇر كىتاب ئوربىتى
www.uyghurkitap.com

مەھەللەمنىڭ گۈل تۇپرىقىغا،
قان يېشىنى تۆككەن ئەجدادىم.
سىڭىپ كەتكەن بالىلىقىمغا،
زالىملارغا ئۆچ ھېسسىياتىم.

ئۆكتەبىرنىڭ تاڭ شاماللىرى،
كەزگەن چېغى يېزام ئۈستىنى.
ئانا يۇرتىمنىڭ سەھرا ــ باغلىرى،
يېڭىلىدى چىراي ــ ھۆسنىنى.

كۆلۈپ كەتتى، گۈللەر، ئېتىزلار،
كۆلۈپ كەتتى دەرەخ ــ ئورمانلار.
ھۆرزاماندىن سۇ ئىچىپ يۈرەك،
كۆلۈپ كەتتى ئارزۇ ــ ئارمانلار.

دولقۇن ياساپ كارىز، بۇلاقلار،
ياشناپ كەتتى يېقىن ــ يىراقلار.
نەزەر سالساڭ يۇرتۇم قوينىغا
ئۇنتۇلغۇسىز بەختىيار چاغلار.

مەن ئۆتمۈشنى ئېسىمگە ئېلىپ،
ناخشام بىلەن ئېيتتىم قوشاقلار.
كۆز ئالدىمدا جانلىنار چۆللەر،
شېكەر تۆكۈپ تىكەن ــ يانتاقلار.

1964 ــ يىل

قۇياشنى سۆيىمەن

قۇياشنى سۆيىمەن، ئۇنىڭ نۇرىدىن،
باشلىنار ئالتۇن رەڭ ھاياتبەخش كۈندۈز.
ياشىرار ھەتتاكى، پۈتكۈل كائىنات،
ئۇنىڭسىز گۈل ئاچماس ھايات، دالا ــ تۈز...

قۇياشنى سۆيىمەن ئۇنىڭ تەپتىدىن،
ئېرىدى مىڭ يىللار قاتقان تاغدا قار.
مىڭ يىللار چاڭقىغان چۆللەر كۆكسىدە،
كۆي ــ كۈيلەپ، توي تارتىپ كەلمەكتە باھار.

قۇياشنى سۆيىمەن، ئاڭا قول سوزۇپ،
بېشىنى كۆتەردى چوققىلار، تاغلار.
قۇياشتىن رەڭ ئېلىپ رەڭگا ــ رەڭ چېچەك،
گۈللەرنىڭ دېڭىزى چايقالدى باغلار.

قۇياشنى سۆيىمەن، ئۇنىڭ تەپتىدىن،
مۆجىزە ياراتتى ھەر سىقىم تۇپراق.
ئۇنىڭدىن رەڭ ئېلىپ قاقتى قاناتلار،
يۇلتۇزدەك ساناقسىز قىپ ــ قىزىل بايراق.

قۇياشنى سۆيىمەن، چۈنكى شۇ قۇياش،
بىزنىڭ ئېلىمىزگە ئېگىپ ئۆتەر باش.

ۋەتىنىم قۇياشى چاچقان نۇر بىلەن،
جان ئېلىم قۇياشتەك كۆتەرمەكتە باش.

1965 - يىل

تاغلارنى سۆيىمەن

تاغلارنى سۆيىمەن، ئۇنىڭ كۆكسىدە،
قۇياشقا بوي سوزغان چوققا بار تالاي.
ئەسلىتىپ ساناقسىز قەھرىمانلارنى،
ياشنىتىپ تۇرىدۇ يېشىل قارىغاي.

تاغلارنى سۆيىمەن، تاغ بۈركۈتلىرى،
تاغلار ئاسمىنىدا قاناتلار قاقار.
دولقۇندەك تۇتاشقان قىيا باغرىدىن،
بۇلاقلار شارىلداپ ئورمانغا ئاقار.

تاغلارنى سۆيىمەن، ھەر بىر چوققىدا،
باتۇرلار يۈرىدۇ، لەپىلدەپ بايراق.
ئۇ بىزنى چاقىرار قەھرىمانلىققا،
پوستىكى جەڭچىۋار جەڭچىدەك ئويغاق.

تاغلارنى سۆيىمەن تاغ بۈركۈتىدەك،
تاغ مېنىڭ بايلىقىم — مەدەنلەرگە كان.

پايتەخت ئاسمىنىدا تۇرغاندەك خۇددى،
ئۈستىمدە يىراقنى كۆرىمىز ھامان.

1965 - يىل، يانۋار

سۆيىمەن تۇپراقنى

سۆيىمەن تۇپراقنى، شۇ يەر - تۇپراقتىن،
بوي سوزار ئاسمانغا كۆچەت، ئىمارەت.
يەردە گۈللىگەن باغ، زاۋۇت، مەكتەپتىن.
كىشىلەر قەلبىگە ئالىدۇ راھەت.
شۇ ئانا تۇپراققا قايناق يۈرەكتىن،
ئېقىن بوپ ئاقىدۇ سۆيگۈ - مۇھەببەت.

سۆيىمەن تۇپراقنى، يەر يېرىپ ئۈنگەن
مايسىدىن يېتىلەر ئالتۇن رەڭ بۇغداي.
شۇ بۇغداي ئىشقىدا يەڭنى چىڭ تۈرگەن،
ساناقسىز باتۇرلار چوققىدا قارىغاي.
ھەر خامان ئاشلىقى بولۇتنى سۆيگەن،
چەشلەردىن ئارتىلىپ ئۆتەلمەس تورغاي.

سۆيىمەن، ئانا يەر ئۈستۈردى تالاي
تاغ يۈرەك، گاڭ بەدەن قەھرىمانلارنى.
شۇ تۇپراق يولىدا ئۇلار داتلىماي
جان بەردى، ياراتتى ئۆچمەس سانلارنى.

www.uyghurkitap.com

ئۇلارنى قانداقمۇ ئۇيلىماي تۇراي،
ئاشۇلار ئويغاتقان تۇندىن تاڭلارنى.

سۆيىمەن تۇپراقنى، ئەۋلات قېنىدىن
قىزارغان خۇاڭخېنى، مەڭگۇ ئاقىدۇ.
چاڭجياڭ، يالۇجياڭنى سۆيۈپ جېنىدىن،
شائىرلار كۆيلىرى قانات قاقىدۇ،
چۇ يۈەن، تاۋيەنمىڭ ... ھەر تاڭ يېڭىدىن،
شۇ تۇپراق بېتىگە بېزەك تاقىدۇ.

سۆيىمەن تۇپراقنى، لى بەي كۆيلىگەن
شۇ قەدەم دىيارنى قۇمۇش قەلەمدە.
بەي جۈيى شېئىرىدىن تاجى كىيگۈزگەن
شۇ گۈزەل تۇپراقتا ھەر بىر قەدەمدە،
تۇنجى قەغەزنىمۇ شۇ تۇپراق بەرگەن،
ھەم پورۇغ، كومپاسنى جەڭگە يۈرگەندە...

سۆيىمەن تۇپراقنى، ئۆز يۈرىكىمدەك —
قوغدايمەن گوياكى بولۇپ خۇاڭ جىگۇاڭ.
يەر شۇنچە ئەزىزكى، ئۆز سۆيگىنىمدەك،
قۇچاقلايمەن ھەر بىر زەررىسىن ھەر تاڭ.
شۇ تۇپراق ئۈستىدە يامراپ كەلگۈندەك،
لېي فېڭ سەپداشلىرى قۇچماقتىمىز شان.

سۆيىمەن تۇپراقنى، ھەرچى تۇپراقتىن،
ئۆسكەندەك سولاشماس قارغاي ئورمىنى.
ئۆسۈپ چىقتى مەرتلەر، ئۆتتى سىناقتىن،
تۇغ ئەيلەپ كۆتىرىپ ئوغاق - بولقىنى.
زامانىنى قۇردۇق بىز پولات، تاختىدىن،
جاپالىق جەڭ قىلىپ ھەر تۈن - ھەر كۈنى.

سۆيىمەن تۇپراقنى، يەرگە تايىنىپ،
مىڭ يىللار قېرىماي كەلدى تىيانشان.
بوغدا گۇۋا مەھمۇت، يۈسۈپ خاس ھاجىپ،
گۇۋاھ ۋاڭيەندى ھەم گۇۋا ئىپارخان.
يەلكىگە شۇ تۇپراق يۈكىنى ئارتىپ،
كېلەر تارىخ بويلاپ مىڭلاپ قەھرىمان...

سۆيىمەن تۇپراقنى، ئۇندا ئۆملەپ
مېڭىشنى ئۆگەندى كۆرمىگ ئىنز باسار.
سۇن جۇڭسەن قىرىق يىل تەرلەپ ھەم ئۆرلەپ
سەپ تارتىپ كېلىدۇ قەلبىمدە باھار،
تاغدىكى ھەر چوققا باتۇرلار قەددى،
چوققىلار شۇڭلاشقا پارلاپ كۆز چاقار.

سۆيىمەن، نۇر سۆيگەن بۈيۈك چوققىلار،
لى داجاۋ قەددىدەك پۈكۈلمەس ھەرگىز.
بۇندا لۇشۈن ئوخشاش مەرتلەر تۇغۇلار،

تۇپراقا مۇھەببەت — سۆيگۈسى چەكسىز،
ئۇشۇنىڭ شاگىرتى مەرتلەر تاۋلىنار،
ئۇتتۇن ناخشا ئېيتقان يەرلەردە چەكسىز.

سۆيىمەن تۇپراقنى، ئۇنى نۇرلاتقان،
پارتىيە ئىسىملىك ئۆچمەس قۇياشنى.
ھاياتبەخش نۇرىدا بىزنى ياشناتقان،
بىزگە چىن زاماندىش داھى يولداشنى.
يولداش ماركسنى بىزگە تونۇتقان،
ئىنقىلاپ ئوتىدا قەلب تاۋلاشنى.

سۆيىمەن تۇپراقنى، سۆيۈملۈك ماكان،
سەزگۈگە كىرگۈزۈپ ھەر تۇپراق - تاشنى.
ئىنقىلاپ ئوتىدا تاۋلاپ ھەر قاچان،
ئۈگەتتى بىزلەرگە قانداق ياشاشنى.
سۆيگۈم شۇ تۇپراققا گوياكى ئوكيان،
قايناپدۇ، ئەبەدى بىلمەس ئۇخلاشنى.

1965 - يىل، يانۋار

يىل ئۇزاپ يىل كىرگىچە

ياقۇت رەڭ شاراپ تولغان قەدەھلەرنى،
كۆتەردۇق دوستلار بىلەن ئۆتكەن ئاخشام.

قەدەھلەر ساداسىدەك شات كۈلكىلەر،
ئۇزۇلمەي تاڭ ئاتقۇچە ئەتتى داۋام.

مەن دىدىم: — يىل كەپ يەنە يىل ئۇزاپتۇ،
ئىستىقبال قىزى بىزگە يول قاراپتۇ.
ۋەلېكىن دىدى دوستۇم: — قىزنىڭ شەرتى،
تىك داۋان ھەم تال بولۇپ يول توساپتۇ.

مەن دىدىم: — قانچە ئىگىز بولسىمۇ تاغ،
يول يېرەر بىزنىڭ قەيسەر ئىرادىمىز.
تاغلارنى تىز پۈكتۈرۈپ ئادەم ئاتىغى،
پارتىيەم باشلىق يېتەر مۇرادىمىز.

ياقۇت رەڭ شاراپ تولغان قەدەھلەرنى،
كۆتەردۇق دوستلار بىلەن ئۆتكەن ئاخشام.
قەدەھتەك جاراڭلايدۇ، شات ناخشىلار
يىل ئۇزاپ، يىل كىرگىچە ئەتتى داۋام.

1965 يىل، يانۋار

كۆتىرىمەن ئىنقىلاپنىڭ ئېغىر يۈكىنى

كۆتىرىمەن ئىنقىلاپنىڭ ئېغىر يۈكىنى،
ئاق سۈت بەرگەن ئانام مەندىن شۇنى كۈتكەن.
قەھرىمان بول! — دەيتتى ئاتام،
دۈشمىنى سىلاپ:
— بالام ئەمەس مۈشكۈلگە دۇچ كەلسە تىز پۈككەن.

بىلسەڭ ئوغلۇم، باتۇر ئەجدات نەسلىنىڭ سىڭىلكى،
ئەسىرلەردىن بوۋىلىرىڭ نۇرغۇن قان تۆككەن.
ئۇلۇغ ۋەتەن،
بەخت ئۈچۈن، پىدا ئەيلەپ جان
قەسەم سۆزىن بايراقلارغا قان بىلەن پۈتكەن.

باتۇرلارنى كۆردۈم تارىخ ۋاراقلىرىدىن،
ھايات ـ مامات سىنىقىدىن مەردانە ئۆتكەن.
ئوت چاچرىتىپ ھەر بىر باسقان قەدەم ئىزىدىن،
چاقماق بولۇپ،
قارا بۇلۇت كۆكسىنى بۆسكەن.

كۆردۈم قەيسەر،
ئات چاپتۇرۇپ ئۆتكەن ئەرلەرنى،
مىسران قىلىچ ئوينىتىپ، ياۋ بېشىنى ئۈزگەن.
كەسكىن جەڭلەر قاينىمىدىن،
دولقۇنلار يېرىپ،
غالىبىيەت سەھنىسىدە تەختىنى تۈزگەن.

ئىنقىلابىنىڭ مۇشۇسىگە ۋارىس مەن بۈگۈن،
دۇلدۇل بولۇپ ئالدىم ئۇنىڭ ئېغىر يۈكىنى.
ۋەتەن ئۈچۈن جەڭدە قالغان بولمىسا قەلبىم،
ئورۇندالماس ئەزىز ئاتا ـ ئانام كۈتكىنى.

گىراجدانىمەن ئەزىز ئەلگە!
پەخىرىم شۇندادۇر!
تومۇرۇمدا قاينار ئۇمىت — باھار كەلكۈنى.
شامدەك يېنىپ ئۆچۈپ قالماي،
خۇددى قۇياشتەك —
نۇرغا پۈركەش بۇرچىمىزدۇر، ۋەتەن كۆكسىنى!
ئالدىم، يەنە ئالىمەن جەڭ ئېغىر يۈكىنى،
مۇشۇ مەندىن ئەزىز ۋەتەن ـ ئانام كۈتكىنى،

1965 ـ يىل

ئەلبوم ۋاراقلىغاندا

ئاخشىمى ئەلبومنى ۋاراقلاپ ئاچسام،
ئاجايىپ مەنزىللەر كېلەر ئالدىمغا.
ئوقۇيمەن دوستلارنىڭ يازغان خېتىنى،
زەپ شېرىن سائەتلەر كېلەر يادىمغا.

قارايمەن دوستلارنىڭ سۈرەتلىرىگە،
مۇلايىم كۆزلىرى ماڭا تىكىلەر.
«يۈرىكىم سىنىڭدە قالدى دوستۇم
دوستۇڭنى باغلارغا گۈللەرنى ئەكەر.»

شۇنداق دەپ يېزىپتۇ ئاخىرقى بەتتە:
«دوستۇم چىن قەلبتىن سۆيىمەن سېنى.

خوش دوستۇم ياخشى قال، كەتتىم ئاتلىنىپ،
چېلىشلار بەيگىسى كۈتمەكتە مېنى...»

ئايرىلىش بىز ئۈچۈن ئەڭ ئېغىر نەرسە،
بىراق ئۇنتۇلماس چىن دوستلۇق ئەبەت.
چۈنكى، ئۇ يۈرەككە چوڭقۇر يېزىلغان،
ھېچقاچان بۇزۇلماس دوستلۇق مۇھەببەت.

دوست دېگەن ئاددى سۆز، گۆھەردىن قىممەت،
قەدرىگە يېتىدۇ چۈشەنگەن كىشى.
ھەقىقى دوستلۇققا خائىنلىق قىلىش،
ۋىجدانسىز، ئەقىلسىز ئامەردنىڭ ئىشى.

ئاخشىمى ئەلبومنى ۋاراقلايمەن جىم...
شۇ ئەزىز مىنۇتلار شات ئېتەر دىلنى.
قەدىردان دوستلارنىڭ ھۆرمىتى ئۈچۈن
گۈل بىلەن بېزەيمەن ھەر پەسىل، يىلنى!

1972 – يىل

دېخان قەلبى

تۆكمەس بولاقتۇر دېخاننىڭ قەلبى،
تەر تۆكەر ئا ياز ھەم تومۇزدىن قاچماي.

كۈندۈ تۈن ئېتىزدا قاينار پۇرۇقلاپ،
ئىشلەيدۇ، ئىشلەيدۇ ھېچ ئارام تاپماي.

تۆكمەس بولاقتۇر دېخاننىڭ قەلبى،
تەردىن چۆللەردە ئاققۇزدى ئېقىن.
غايىسى گۈللەندەك گۈزەل ۋە پارلاق،
ئۇنىڭ ئىشقى بىلەن گۈللەندى زېمىن.

تۆكمەس بولاقتۇر دېخاننىڭ قەلبى،
ئۆستۈردى كۆز يەتمەس ئىماتە ئورمان،
ئۇخلىسا چۈشىدە كۆرىدۇ شۇنى،
ئەجرىدىن گۈللەيدۇ بۇ ئانا ماكان.

تۆكمەس بولاقتۇر دېخاننىڭ قەلبى،
قېنىدا جەسۇرلۇق، شاتلىقى قاينار.
دېخاننىڭ شۇ ئىسىل خىسلەتلىرىنى،
ئۆگەنسەم ھاياتىم باھاردەك ياشنار.

باغۋەن تېرى

تۇرمۇشىمىز ھەسەلدىن شېرىن،
شېرىن قىلغان مېھنەت ۋە كۈرەش.
يېشىل بوستان كۆكرەلەمدۇ؟
ياسىنىسا دەريالار ئۆركەش.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

دەريا ئەمەس شاقىراپ ئاققان،
ئەلنىڭ مېھرى، پارتىيە مېھرى.
باغ - ۋارانلار بېرەلمەس مىۋە،
تۆكۈلمىسە باغۋەننىڭ تەرى.

تۇرمۇش گۈزەل، تەبىئەت گۈزەل،
ھەممىدىن ئۈزگىچىلىك ئۆمرى.
نەپ بەرمىسە گۈزەللىك ئەگەر،
تىرناقچىلىك بولمايدۇ قەدرى.

1978 - يىل

جەڭچى ئۈچۈن

ياشالمايدۇ جەڭچى كۈرەشسىز،
تۇرمۇشىغا سىڭگەن بىر ئادەت.
يۈكسەلمەيدۇ ھايات كۈرەشسىز،
بۇ تارىخقا ئايان ھەقىقەت.

مەيلى قانداق بولسۇن شارائىت،
جەڭچى ئۈچۈن بولماس مۈشكۈلات.
تاغنى يۆتكەپ، چۆلنى گۈل قىلار،
ئىرادىسى جەڭچىنىڭ پولات.

ئەل ئىشىدا چەكسە مىڭ جاپا،
ھېس قىلىدۇ يېڭەندەك ناۋات.

ئارزۇلىرى قايىنار بولاقتەك،
ۋەتەن مېھرى بېغىشلار قانات.

1978 - يىل

ياد ئەتسەم لۇتۇننى قەلبىم سۆيۈندى

دەرىزەم ئالدىدا ئۆرۈك گۈللىرى،
قەلبىمدىن سېغىنىش ھىسسى ئۇرغىدى،
يەنە قايتىپ كېلىپ باھار قۇشلىرى،
شاخلاردا چۇرۇقلاپ سېنى سورىدى.

«مانا يېقىن قالدى تويلار ھارپىسى،
قايتىپ كەلمىدىمۇ قايىنام ئۆركىشى؟
ئۇنىڭ ناخشىسىغا ھېرىس ئىدۇق بىز،
دېيىشتى ئۇ: ۋەتەنىنىڭ پارلاق كەلگۈسى...»

لۇتۇننى ئەسلىسەم، جەڭنى ئەسلەيمەن،
جاراڭلار سامادا ئۇنىڭ ناخشىسى.
ئۇ تۆككەن قان - تەردىن گۈللەر ئېچىلىپ،
ئاقلاندى شائىرنىڭ ۋىجدان نومۇسى.

لۇتۇننى ئەسلىسەم، پەخىرلىنىمەن،
جەڭلەردە - فىرونتتا ئالدىدا ماڭغان.

ھەم نەيزە، ھەم مىلتىق قىلىپ قەلەمنى،
كونا دۇنياغا دادىل ئوت ئاچقان.

لۇتپۇللا ئەسلىسەم، جانلىنار تارىخ،
ئۇ يۈرگەن يەرلەردە بوستان قۇرۇلدى.
گۈلزارلىق ئىچىدە بۇلبۇل ئاۋازى،
قەھرىمان شەنىگە داستان توقۇلدى.

تاغ، ئىدىر، ئېتىز، قىر، سەھنىدۇر ئۇندا —
شائىرنىڭ جەڭگىۋار قەددى كۆرۈندى.
قەھرىمان ئەدىبنى ئۆستۈردى خەلق،
لۇتپۇللا ياد ئەتسەم قەلبىم سۆيۈندى.

1979 – يىل

كىندىك قېنىم گۈل ئاچقان دىيار

بۇ ۋىلار سۆيۈپ ئۆتكەن قۇتلۇق ماكان،
تارىختا نامىڭ مەشھۇر تىلدا داستان.
ئەل ئاتار «ئوت يۇرتى» دەپ سېنى تۇرپان،
دەۋرىدىن قەلبىڭ يورۇپ بولدۇڭ بوستان.
گۈل ئاچتى كىندىك قېنىم قۇچىقىڭدا،
بەختىمنى كۈيلىدىم مەن قوشىقىمدا.

كۆز تىكسەم:
ھەيۋەت ئېگىز مۇنارىڭغا،
ئاسمانغا باش تىرىگەن راۋىقىڭغا.
كۆرۈندى كۆزلىرىمگە ئەجدادلىرىم،
ئەزەلدىن مېھرىن بەرگەن تۇپرىقىڭغا.
دوست تۇتۇپ ھۈنەر – سەنئەت، مەرىپەتنى،
مەزمۇنلار بەرگەن ئۇزاق تارىخىڭغا...
ماڭىمۇ ئانام ئوخشاش قەدىرلىكسەن،
تارىختا نامىڭ ئۇلۇغ، پەخىرلىكسەن!

كۆز تىكسەم؛
دۆۋە – دۆۋە قەۋرىلەردەك
كارىزلار تەشنىسىدىن كەلدى سادا:
بىز ئۆسكەن ئانا يەردە ئۆسەر مەرتلەر،
تۆكۈلگەن قانىمۇ تەرلەر بۇڭا گۇۋا.
گۈل بولدى شۇ ئانا يەر بوستانلىشىپ،
بەختىمىز بۇلاقلىرى مارجان چېچىپ.

ئۆكتەبىر نۇرى يۇيۇپ ياشناپ تۇرغان
گەۋدەڭنى كۆرگىنىمدە مەن سۆيۈندۇم.
ئانىدەك باغرى كەڭرى قۇچىقىڭدا،
بىر يۇمران مايسا ئىدىم، نۇرغا چۆمدۇم.
ھە، شۇڭا توشتى مانا ئوتتۇز يىلمۇ،
مېۋىلەر كۆچەت ئوخشاش گۈلگە تولدۇم.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

*

ئانىجان، ساڭا بولغان پاك مۇھەببەت،
دەسلەپتە غۇنچە ئىدى، ئاچتى چېچەك.
چېچەكلەر غۇرۇرىدىن ھالۋا پۇرتتى،
مېھرىدىن لەززەتلەندى كۆرمىك يۈرەك.
خىيالىم قۇشى ھامان كېزەر ئالەم،
جاھاندا سۆيگىنىم يوق سەندىن بۆلەك.

خۇشاللىق دەريا بولۇپ، تاشقىن بولۇپ،
ئۆركەشلەپ قىرغاقلاردىن تېشىپ ئاقتى.
يوغىناپ تەلەي شېخى يىلدىن - يىلغا،
بەختىمىز قۇشى كۆكتە قانات قاقتى.
بۇ يەردە ئۆتكەن ئەجدات روھى كۈلۈپ،
دۈشمەنلەر غەمگە پېتىپ، بېشى قاتتى.

ئاۋازىڭ يەتمەيدىغان چوققىلارغا،
ئات سېلىپ قىزىل تۇغلار قادىدۇق بىز.
قىسقارتىپ ئەسىرلەرنىڭ مەنزىلىنى،
ئەجداتلار ئۈمىدىنى ئاقلىدۇق بىز.
ئۇچۇرۇپ ئالەم ئارا سۈنئىي ھەمرا،
ناخشىلا ئېيتىپ كۆكتە چاقنىدۇق بىز.

ئانىجان مېھرىڭ تېگىپ يۈرەكلەرگە،
نامىڭنى ئوغلانلىرىڭ كۈيلەپ ئۆتەر.

جەڭلەردە قۇربان بولغان باتۇرلارنىڭ،
قەۋرىگە گۈل - چېچەكلەر تۆكۈپ ئۆتەر.
ئەجداتلار سالغان تەدىم قەلئەلەرنى،
تاڭ بىلەن زىيارەت قىپ سۆيۈپ ئۆتەر.

سەن بۈگۈن ئۆتكەبىرنىڭ سەھىرىدە،
كۆرۈندۈڭ قۇياش بىلەن يۇغارغاندەك.
ئالدىمدىن يۈگرۈپ ئۆتتى گۈل - چېچەكلەر،
كۆرۈندۈڭ ھەر كۈن سېھرى ياشارغاندەك.
ئانىجان گەرچە يېشىڭ ئالەمگە تەڭ —
بولسىمۇ ئۆتكەبىرنىڭ يېشى ئۆلچەم.
ئۆتكەبىر گۈلدۈرىدە تۇغۇلدۇق بىز،
بۇ ۋەتەن بېغى بولدى باھار كۆكلەم.

*

ئانىجان، ساڭا بولغان پاك مۇھەببەت،
بەرمەكتە چەكسىز قۇۋۋەت — كۈچ، ھارارەت.
شۇ كۈچتە تاغنى تۈزلەپ گۈلگە پۈركەپ،
ئاققۇزدۇق سۇ ئورنىدا چۆلدە شەربەت.
يازغىنىم پەقەت ئۇنىڭ بىر تامچىسى،
كۈيلەيمەن سېنى ئېلىم، سۆيۈپ ئەبەت.
كۈيلىسەم قانماس يۈرەك زامانەمنى،
چېرتسەم تالماس بىلەك دۇتارىمنى.

1979 - يىل

قەدىمقى يۇرت، ئۆرلە، كامال تاپ

بىغىمىزنىڭ ئۆزۈمى مەشھۇر،
كۈن ـ تۈن ئىشلەر باغۋەنى غەمخۇر.
مېھرى دەريا سىڭدى باغلارغا،
ماڭلىيىدىن تۆكۈلگەن يامغۇر.

تىللا رەڭلىك يەرلەر تۈتىيا،
دىلنى مەپتۇن ئەيلەر ھەر گىيا،
كۈلۈپ تۇرغان چېچەك باغلارغا،
تەلمۈرۈشۈپ كۆز تىكەر دۇنيا.

يىگىتلىرى باتۇر شۇ قەدەر،
قىزلار شۇنچە چىۋەر ئىش سۆيەر.
ئىش ئىزلىرى ھەممىگە مەشھۇر،
قوللىرى گۈل، قەلبى ئەل سۆيەر.

ئەل ئەجرىدە يارالدى بۇيلۇق،
گۈل ـ گۈلىستان، قىپ ـ قىزىل چوغلۇق،
ھەر نەرسە بار بېھىشنىڭ ئۆزى،
بېھىش بۇ دەپ تىلغا ئالغۇلۇق.

بۇيلۇق بوستان يامغۇر ئۆتەلمەس،
بۇلبۇل، كاككۇك ئەگىپ كېتەلمەس.
سەككىز جەننەت، تۈمەن مىڭ ئەلۋان،
گۈزەل دەيدۇ بۇڭا يېتەلمەس.

ساپاق ـ ساپاق مەرۋايىت كىشمىش،
تەمى بالدىن ئارتۇق يېمىسىڭىز.
بىجاقىسى، سۇزۇككاش تېشى،
سۆز يېتىشمەس تەسۋىر قىلسىڭىز.
قىزىل سايۋا قىپ ـ قىزىل مارجان،
تاۋلىنىشى كەھرىۋا سىمان.
كۆز چاقنىتار گوياكى ياقۇت،
دواقۇنلانغان مىسالى ئوكيان.

قەدىم تۇرپان سەن قۇتلۇق ماكان،
قوغۇن ـ تاۋۇز ھەم ئۆزۈمگە كان.
شەربەت قاينار ھەر سۈك يېرىڭدىن،
ئازات زامان بەرگەچكە ئىمكان.
قەدىمقى يۇرت،
ياشا، كامال تاپ،
يۇقۇرىغا ئۆرلە قانات قاق.
ئىش ئەجرىڭدىن داستان يارىتىپ،
كەڭ بىساغرىڭغا شەرەپ گۈلىن تاق.

بىر تىلىم قوغۇن

ھوڭنىڭ* قوغۇنىدىن يېدىم بىر تىلىم،
شېرىن شەربىتىدىن يېرىلدى تىلىم.
كەيپى شاراپىڭمۇ بولماس مۇنچىلىك،
ۋىسال سۆيگۈسىدەك ياشاردى دىلىم.

* ھوڭ — تۇرپان ئويمانلىقىدىكى جاي ئىسمى، بۇيەر داڭلىق.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

قىزىقتىم بۇ ئىشنىڭ سىرىنى بىلمىشكە،
بۇ قوغۇن شۇنچە تاتلىق نېمىشكە؟
ھىس قىلدىم شىر كەيپ ھوزۇرغا پېتىپ،
لەززەتلىك بولۇشى باغلىق پەرۋىشكە.

ئەجرەك تاتلىق، مېۋىسى تاتلىق،
دىگەن بىر ماقال بار قەدىمدىن تارتىپ.
ئەجداتلار ئەيلىگەن تەمىنى ناۋات،
چىن پۈتمەسەك، يەپ كۆرگىن كېلىپ.

ئالما تۆۋىدىن ئىگىز چوققىغا

چاپىدۇ باغلاردىكى ئالما، ئانار كۆز ھىدىنى،
ئۈندىكى قىز كۆلكىسىدىن يۈرتىمىز بەكمۇ خوشال.
زوقلىنار قىز كۆلكىسىدىن خاماندىكى پالۋان يىگىت.
ئۈلارنىڭ ئىش ئىزلىرىنى تارقىتار ھەر تاڭ شامال.

ئۆزسە قىز باغدا ئانار، ئالما سېۋەت لىق تولدۇرۇپ،
ئېپ ماڭار پالۋان يىگىت ۋوگزالغا ھارۋا چاپتۇرۇپ.
بەك ئۇزاق چېگرىدىكى دوستلارغا بولسۇن بۇ سوغات.
قوغدىدى بۇ باغ — ۋەتەننى پوستاكۈن- تۈن چىڭ تۇرۇپ.
جانىجان بۇرچىنى بىلگەن جەڭچىلەر تەگسە ئېغىز،
بۇ دالان كارىز بويىدا بىزگە چوڭ توي بولغىنى.
بەك ئۇزاق مەنزىلگە ئۇچتى ئالما تۆۋىدىن قىز -يىگىت،
قولنى - قولغا چىڭ تۇتۇپ، كۆزلەپ ئۇلۇغۋار چوققىنى.

1978 - يىل

جاھان بازىرىدا تۇرپان ئۈزۈمى

جەننەتنى ئەسلىتەر ئۈزۈمزار بۈيلۈق،
چۈنچىلەر گويا كى مېھماندوست راۋاق.
مۇناقى كىشمىشى مەرۋايىت ياقۇت،
بىر ساپتا تولىدۇ چىنە يۇ تاۋاق.

شاتلىنىم ئۈردى جۇش لىق ئۈزۈم باسقان،
ۋاگونلار يۈرگەندە پايتەختكە تامان.
يالقۇنتاغ ئۈستىدە ئۈزىتىپ دىدىم،
— بېيجىڭغا زەخمەسىز يەتكۈزگىن ئامان.

چېكى يوق كۆچەتزار تۆمۈر يول بويى،
بۇ يولدا ياڭرايدۇ شات تۆمۈر كۈيى.
«پارتىيە دەۋرىدە تۇرپان ئۈزۈمىنىڭ،
جاھان بازىرىدا ئاشتى ئابرويى»

1978 - يىل

ھوڭ— بېيجىڭ ئارىسى— قوغۇنلۇق يولى

باراڭدا ئادەملەر ئۆكسىمەس پەقەت،
بار مۇندا قېرى - ياش، يىگىت - قىز، چوكان.

رازى بوپ ھەممىنى ئۇزار بۇ يەردىن،
دىلىغا لەززەت ئېپ، سىلىشىپ چوقان،

چاقىرار قوغۇنچى يولدىن ئۆتكەننى،
— باراڭدا سەگىدىگەچ ئولتۇرۇپ كېتىڭ.
قوغۇندىن نەچچىنى تىلىپ بېرەي مەن،
مەرھەمەت، خۇرجۇنغا تولدۇرۇپ كېتىڭ.

بۇ يىل يەك ئۇخشىدى ھوكىنىڭ قوغۇنى،
قېلىشماس تەممۇ شېكەر - ناۋاتتىن.
ئېپ ماڭار داڭلىشىپ مۇشۇ قوغۇننى،
قانچە مىڭ يول بېسىپ، كېلىپ ئۇزاقتىن...

ئۈزۈلمەس بۇ يەردىن كارۋان - ماشىنا...
تىنماستىن قاتنايدۇ سەپەر دۇلدۇلى.
شۇ بىر گەپ تارقالغان خەلقى ئالەمگە،
ھوك — بېيجىڭ ئارىسى — قوغۇنلۇق يولى.

باھارنى ئەسلىسەم سېنى ئەسلەيمەن

تاڭ بىلەن قولۇمغا ئالدىم قەلەمنى،
ئۇنچىلەر تىزماق بوپ ئاپپاق بەتلەرگە.
باھاردا يەر - زېمىن گۈلگە تولغاندەك
ھېسلىرىم كۆمۈلدى گۈل - چېچەكلەرگە.

باھارنى سۆيىمەن، چۈنكى باھاردا،
ئېچىلىدىم رەڭمۇ - رەڭ گۈللەر قاتارى.
ھاياتىم كۆچىتى مۇنگە كىردى،
مۇنگە كىرگەندەك باغنىڭ ئانارى.

باھارنى ئەسلىسەم سېنى ئەسلەيمەن،
باھارنى كەلتۈرگەن ئۆزۈڭ پارتىيەم.
چېچىلغان قۇم ئىدۇق، تاغ بولدۇق مەزمۇت،
مېھرىڭدىن ھەر مىللەت بولۇپ ئىناق - جەم.

سېغىنىپ باھارنى، باھار قۇشلىرى،
قايتقاندەك تاڭ بىلەن ئۆز ئۇۋىسىغا.
پارتىيەم سەن بەرگەن باھار بىلەنلا
خەلقلەر قانماقتا دىل ئارزۇسىغا.

گۈل ئۆسەر توپا، تاش باغرىنى يېرىپ،
سېپىلگەچ كۈن نۇرى، باھار يامغۇرى.
پارتىيەم مېھرىڭدىن ھەر بىر كىشىنىڭ،
گۈل ئاچتى ئارمانى، بەختىيار ئۆمرى.

باغلارنىڭ بولغاندەك تاڭ قوشاقچىسى،
تاغلارنىڭ بۈركۈتى، پالۋان جارچىسى.
پارتىيەم سەن ئۆزۈڭ ۋەتەن بېغىنىڭ،
باغۋەنى، غەمخورى، ئۇلۇغ ئاتىسى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

بۇ ۋەتەن بېغىنىڭ تارىخى ئۇزاق،
تارىخنى ئەسلىسەم ئالدىم كۆپ ساۋاق.
تارىخىي چېلىشلار يەكۈنى بولۇپ،
پارتىيەم سەن بولدۇڭ بىزگە تۇغ — ماياك.

شۇ تۇغنى چىڭ تۇتۇپ يۈردۇق جەڭلەرگە،
ھەم ئاچتۇق ھاياتتىن يېڭى بىر ۋاراق.
ئۇنىڭدىن كۆرۈنەر بەختىمىز بىزنىڭ،
سەن بارسەن، ياشنايدۇ بۇ ئانا تۇپراق.

1980 — يىل، ئىيۇل

مەرىپەت ئۇستازى

قايتا يۈز كۆرۈشتى خەلقىمىز بىلەن
قەدىمىي زاماننىڭ يادىكارلىقى.
بۇۋىمىز مەھمۇتنىڭ يېزىپ قالدۇرغان
«دىۋان»ى مەرىپەت چىمەنزارلىقى.

ئەجداتلار ئەقلىنىڭ گۆھەرلىرىنى
ھەر قۇرغا نەقىشلەپ چاقناتقان قامۇس.
قەلبىمدە ئۇيغاتتى غۇرۇر — ئىپتىخار
ئانا تىل سېپىگە تىل قاتقان قامۇس.

* «تۈركىي تىللار دىۋانى» كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

ئويلايمەن، ئويلىسام كېلەر ئالدىمغا،
دېڭىزدەك كۆڭلى كەڭ ئۇلۇغ بىر ئادەم
ئۇ ئۆتتى تەۋەررۈك مىراس قالدۇرۇپ،
قەلبىمدە بار ئۇنىڭ پايانسىز ئالەم.

تارىخنىڭ يادىدا، ئۇ بىر پەيلاسوپ،
ئىلىم ئاسمىنىدا يانغان بىر يۇلتۇز.
ئۆچمەيدۇ ئەسىرلەر بورانلىرىدا،
چاقنايدۇ يىلمۇ — يىل كېچە يۇ كۈندۈز.

كېيىنكىلەر ئوتلىغان تاغ — يايلاقلاردا،
شۇ ئۇلۇغ ئۇستازنىڭ قوشىقى قالغان.
سىڭدۈرۈپ دېخانلار بىلەن ئېتىزدا،
بىر ناننى تەڭ يېگەن، خامانىدا قونغان.

تاغلارنى يارغان ئۇ تۇۋۇلغا * قەلبى،
ئېتىزنىڭ ئۈستىدە نەيزە — ئوقياسى.
ھەر تاشتا مۆھۈر بوپ قالغان ئىزلىرى،
ئۇناتمىق، خەلقنىڭ جەسۇر بەرناسى.

1980 — يىل

* تۇۋۇلغا — بىر قۇشنىڭ ئېتى. مەھمۇت قەشقەرى ئۆز دىۋانىدا: ئېيتىشلارغا قارىغاندا بۇ قۇشنىڭ 2 قانىتىدا پولات بار ئىمىش. ئۇ قانىتى بىلەن بىر ئۇرۇپ، تاغنى تېشىپ ئۆتۈپ كېتەرمىش ... دەپ ئىزاھلىغان.

مەرگەن يىگىت

(ناخشا تېكستى)

جەڭگە چىقسا مەرگەن يىگىت،
ۋەتەنگە سۆز بەرگەن يىگىت.
بۈركۈت بولۇپ بورانلاردا
مەيدىسىنى كەرگەن يىگىت،

ئىلىم - پەننىڭ دېڭىزىدا
كاراپ بولۇپ ئۈزگەن يىگىت.
ماھىر بولۇپ ھەر كۈرەشتە
توسقۇنلارنى بۆسكەن يىگىت.

يېزىمىزدا مەرگەن يىگىت،
ئەلگە مېھرىن بەرگەن يىگىت.
تۆتلىشىشنىڭ پويىزىنى،
ھەيدەپ ئالغا سۈرگەن يىگىت.

ئايدىڭ كېچىدە

(ناخشا تېكستى)

جىمجىت، ئاپپاق ئايدىڭ كېچىدە،
يۇلتۇزلارغا تىكتىم كۆزۈمنى.
ئاسماندىكى تولغان گۈزەل ئاي،
ئەسلەتكۈزدى يارىم يۈزۈڭنى.

كۈتتۈم سېنى گۈزەل جانانىم،
ئاي پاتقۇچە دەريا ياقىلاپ.
ئوبرازىڭنى ناخشامغا قاتتىم،
تۈن ئۇخلىماي ئىسمىڭنى يادلاپ.

ناخشا ئېيتىم چۆلدە، شەھەردە،
ئاي پاتقۇچە تۈندە، سەھەردە.
دىلىم سۆيگەن يارىم قەيەردە؟
قانات ياساپ بارسام شۇ يەرگە.

1980 - يىل

كىندىك قېنىم تۆكۈلگەن جاي

ئانا يۇرتۇم كىندىك قېنىم تۆكۈلگەن جاي،
بۆشۈك بولغان باغۇ بوستان، تاغ، دالا ساي،

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

يۈرىكىمگە سىڭىپ كەتكەن قوشاقلىرىڭ،
پەرزەنتىڭمەن باتۇر خەلق ــ خىسلەتكە باي.

ئىدىقۇت ئىدى ئەجداتلىرىم تەر تۆككەن جاي
بىنا قىلغان بۇندا سېپىل، شەھەر ــ ساراي.
كارىزلاردا ئاققان ئەجدات قان ــ تەرلىرى،
بولغان ھاسىل سۆڭەكلەردىن تاغلار تالاي.

ئۆتتى شۇنداق تالاي ئەسىر، تالاي زامان،
ئوت ئىچىدە تاغۇ تاشلار ياللۇنلىنىپ.
زالىملارغا يانغان غەزەپ سادالىرىڭ،
يەر ــ كۆك ئارا قالغان بوران ــ چاپقۇن بولۇپ.

شۇ بورانلار ئېلىپ كەتتى باغرىڭدىكى،
ئەخلەت ــ چاۋا، قارا بۇلۇت، تۇتەكلەرنى.
شەرق قىزىرىپ تۆكۈلگەندە تاڭ يامغۇرى،
ئېچىلدۇردى باغرىڭدا گۈل ــ چېچەكلەرنى.

كېزىپ چىقتىم كۈنچىقىشتىن كۈنپېتىشقا،
ھايات ــ قايناق، گۈلگە تولغان قۇچىقىڭنى.
ئىچكىنىمدە قېنىپ ــ قېنىپ ياشاردى تىل،
ئابىھاياتــ ئېقىن دەريا بۇلىقىڭنى.

سۆز يېتىشمەس تەرىپلىسەم دىيارىمنى،
ئالماس قولۇم كۈن ــ تۈن چالسام دۇتارىمنى.

كومپارتىيە ئاتا قىلدى ئانا يۇرتۇم،
ساڭا مەڭگۇ خازان بولماس باھارىمنى.

قۇچىقىڭدا يايرىدىم مەن كۆكلەم كېلىپ،
ئۆمرۈم شېخى چېچەكلىدى قەلبىم كۈلۈپ،
شەربەتلىرىڭ تەنگە سىڭىپ، تولدۇم كۈچكە،
چوڭ سەپەرگە يۈردۈم مەنمۇ تاغنى يۈدۈپ.

ئىزىمىزدىن قەد كۆتەردى يېشىل بوستان،
تېرىمىزدىن ئاقتى سۇلار دولقۇنلىنىپ.
ئەجرىمىزدىن ياراتتۇق بىز يېڭى دۇنيا،
چۆل ئورنىدا قەۋەت ــ قەۋەت بىنا قۇرۇپ.

يۇلتۇز بولۇپ ياندى مۇندا كىندىك قېنىم،
ئۆتكەنبىرنىڭ قۇياشىدا يايراپ دىلىم.
بۇ قەدىمىي ناخشا ــ ئۇسۇل ماكانىدا
شاتلىقىدىن غەزەل ئوقۇر ئىلى، تارىم.

ئالما تۈۋىدە

ئايدىڭ كېچە، كۆك گۈمبىزىدە
پارقىرايدۇ ياقۇت يۇلتۇزلار.
تاڭدىن بۇرۇن جەڭگە ئاتلاندى،
سۆزۈك چىراي، چېچى قۇندۇزلار.

ئالمىلىق باغ، ياڭرار ناخشىلار،
ناخشا ئېيتىپ ئىشلەيدۇ قىزلار.
سېۋەتلەرگە تولغان ئالمىلار،
بىردەمدىلا تاغدەك تىزىلار.

سەھەر ياڭراپ پويىز گۈدۈكى،
ۋاگون - ۋاگون ماڭدى ئالمىلار.
تېز يەتسۇن دەپ قول پۇلاڭشىتىپ،
يولدا ئەنە قىزلار، ئانىلار.

چېگرا قوغداپ تۇرغان جەڭچىلەر،
پۇرىغاندا ئاشۇ ئالمىنى.
ئايدىڭ كېچە ئالما تۈۋىدە،
سۆيگىنىدەك بولدى يارىنى.

1980 - يىل

ئۆلمەس كىشى

ئەس - يادىدا مەھكەم تۇتقاي ھەر بىر كىشى،
جىمى ئىشتىن ئەلا تۇرار ۋەتەن ئىشى.
ئەل ئىشىدا ئۆلگەن مەرتنى ئەل ئۇنتۇماس،
ئەسلەر پۈتۈن ئەل - يۇرت بولۇپ جان، سىردىشى.

ئەلنىڭ ئىچى ئالتۇن بۆشۈك، دىدى چاللار،
ئەل ئىشىنى بىجا ئەتكەن كىشى ئۆلمەس.
ئۇنىڭ باسقان ئىزلىرىدىن بوستان كۆلۈپ،
قەۋرىسىدە يېقىلغان شام مەڭگۈ ئۆچمەس.
1980 - يىل

دېخان قىزى

ئاي تولۇن بىر قىز ئۆستەڭ بويىدا،
سۇ ئاچار باققا كەتمەن قولىدا.
گۈللەر، چىمەنلەر چېچەك ئاتىدۇ،
ئۇ تەرىن تۆككەن، باسقان يولىدا.

قىز باشلاپ كەلگەن چەشمە بۇلاقنىڭ،
سۈيى گۈللەرگە ياغدەك ياقىدۇ.
يەلپۈنسە گۈللەر بوستان چېچىمدەك،
بۇلبۇللار تۇرغۇپ قانات قاقىدۇ.

تىكىلدىم ئۇنىڭ ئاھۇ كۆزىگە،
ئىش بىلەن مەشغۇل، كىيىكتەك چاققان.
كەڭرى سوزۇلغان گۈلزارلىق باققا،
گۈزەل غايىسى ھۆسنىلەر تاققان.

ئۇ سۆيەر دىلدىن ئۆسكەن يېرىنى،
ئەسلەيدۇ گۈلدەك سۆيگەن يارىنى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئايدىڭ كېچىسى ئېيتقان ناخشىسى،
تىترىتەر ھەر گۈل يۈرەك تارىنى.

تاغلار بېشىدا يىگىتى ئۈنىڭ،
ئەل ئامان بولسۇن — ئۈمىدى ئۈنىڭ.
ئۆستۈرگەن گۈلنى جەڭچى كۆكسىگە،
تاقىسا پەخرى — شۆھرىتى ئۈنىڭ.

يولاتماس باسقا قاغا - قوزغۇننى،
شۇنچىلىك جەسۇر شۇڭقارى ئۈنىڭ.
ئالما پىشقاندا، بايرام كۈنلىرى،
بەيگىدە چاپار تۇلپارى ئۈنىڭ.

گۈل ئۆسكەن زېمىن ماكانى ئۈنىڭ،
سۈيى، ھاۋاسى دەرمانى ئۈنىڭ.
ئانا سۈتىنى ئاقلاش يولىدا،
ئىش ئورنى سىناق مەيدانى ئۈنىڭ.

تاغلار،
دەريالار،
ئورمانلار، باغلار،
گۈل بىلەن تولغان ئاسمانى ئۈنىڭ.
قارا بۇلۇتلار كەلسە تۈزۈلۈپ،
بار يەكسەن قىلىشقا ئىمكانى ئۈنىڭ.

*

سۇ بويىدا بىر دېھقان قىزى،
شۇنچە جەسۇر ھەركىتى، سۆزى،
سۇ تۇتىدۇ باغ - كۆچەتلەرگە،
ئۇ خەلقنىڭ ئۈمىد يۇلتۇزى.

جەسۇر ياشلار

ئىلىم - پەنگە سەپەر ئەيلە،
جاھانغا بىر نەزەر ئەيلە.
نادانلىقتىن ھەزەر ئەيلە،
ئىرادەڭدىن خەۋەر ئەيلە.
كېلەچەكنىڭ ئۈمىتلىرى،
دەۋرىمىزنىڭ بۈركۈتلىرى.

كۆكتە قۇشتەك سەييار قىل،
تەلەپلەرگە سەن چارە قىل.
دۈشمەنلەرنى بىت - چىت قىلىپ،
مۈشكۈل تاغنى مىڭ پارە قىل.
دەۋرىمىزنىڭ گۈل ياشلىرى،
قۇرۇلۇشنىڭ ھۇل تاشلىرى.

ئۆي بولارمۇ يالغۇز كېسەك،
مەي بولارمۇ ياۋا چېچەك؟

ياشلىق چېغىڭ مىۋە بەرسۇن،
دىسەڭ سۆيگىن ئىلىم ـ ئەمگەك.
ئۆسمۈر چېغىڭ نوتا چېغىڭ،
دۆلەت بېغى غۇنچە چېچەك.

تامچىلاردىن كۆل تولغۇسى،
دەشتلەر قېنىپ كۆل بولغۇسى،
ئىلىم، ئەمگەك قىلمىغانىنىڭ،
ئارزۇلىرى نۆل بولغۇسى.
ئىسىل ياشلار قىلىڭ جۈرئەت،
نادانلاردىن ئېلىڭ ئىبرەت.

باش ئىگەر تاغ كۆپ كۆچىگە،
زاۋاللىق يوق ئەل ئىشىگە.
تاپار روناق، بەختى كۈلگەي،
كىمكى كىرسە ئەل ئىچىگە.
ئەلنى سۆيگەن جەسۇر ياشلار،
ئىلىم ـ پەنگە قەدەم تاشلار.

سەپىرىڭنى قىلغىن داۋام،
ساڭا ھەمرا غەيرەت ـ چىدام.
تاغلار قىلغاي ساڭا ـ سالام،
ھۆر قىزمۇ تۇتقۇسى جام،
ئىسىل ياشلار قىلىڭ جۈرئەت،
دەۋرىمىزگە بېرىپ زىننەت.

ئانا يۇرتۇڭ بولسا ئامان،
رەڭگى ـ روينىڭ بولماس سامان.
ئېلىڭ بىلەن بىرگە بولساڭ،
سەندىن رازى دەۋرۇ زامان.
جەسۇر ياشلار ئېشىڭ داۋان،
سەپىرىڭىز ھەر كۈن راۋان.

ئىستىقبالىڭدىن كۈتسەڭ ئۈمىت،
ئىرادەڭنى ھەر كۈن چىڭىت.
مۇشكۇللەرنى بىر ـ بىر يېڭىپ،
بەلنى مەھكەم باغلا يىگىت.
ۋاقىت تۇرماس سېنى ساقلاپ،
سەپەر ئەيلە، غۇلاچ تاشلاپ.

ئۆكەن ھارما ياش چېغىڭدا،
يايراي دىسەڭ ئەل بېغىدا.
سۆيەي دىسەڭ شېرىنىڭنى،
پەرھات بولغىن يار ئىشقىدا.
يارىڭ بولسۇن ۋەتەن ـ خەلق،
مۇشۇ يولدا ئۆسۈپ چىنىق.

ئەل كەڭ دېڭىز سەن بىر قېيىق،
قىرغاققا يەت، دولقۇن يېرىپ.
پۈتكۈل ياشلىق ئىدرىكىڭنى،

خەلق ئۈچۈن قىلغىن سەرپ،
مۇشۇ يولدا قېرىپ كەتسەڭ،
نىمە ئارمان ئۆلۈپ كەتسەڭ؟!

جەسۇر ياشلار قالماس ھېرىپ،
ۋەتەن ئۈچۈن تاۋلار قەلب.
گۈزەل ئەخلاق، قىلىقلىرى،
چوڭ ـ كىچىكنى ئەيلەر جەلب.
ناخشا ئېيتار جەسۇر ياشلار،
جۆر بولماقتا تاغۇ تاشلار.

جەسۇر ياشلار سەپەر ئەيلە،
جاھانغا بىر نەزەر ئەيلە.
كومپارتىيە مەدەتكاردۇر،
زامانەڭنى قېتىپ كۈيلە.
كېلىچەكنىڭ ئۈمىتلىرى،
سەن دەۋرنىڭ يۈركۈتلىرى.

1980 ـ يىل

بۇلاق

بۇلدۇقلاپ، ئۇرغۇپ چىققان سۈزۈك بۇلاق،
تاش يېرىپ، تاغ باغرىنى ئاقار بويلاپ،
ھەر ياندىن قوشۇلغاندا بىر ـ بىرىگە،
بىر ئۇلۇغ دەريا بولۇر، تېشىپ يامراپ.

چۆللەرگە جان كىرگۈزۈپ، بوستان ياساپ،
ئاقىدۇ ئانا يەرنى چىلىك قۇچاقلاپ.
خورىماس، قانچە قۇم چۆل ئىچكەن بىلەن،
بەركىتى شۇنچىلىك مول، مەنبەئى ساپ.

ئېسىمكىدە، ساقلا كۆپنى كۆتكەن كىشىسى،
مىلك ياشقا يەتمەس دىدى، ئادەم يېشى.
بولغاندەك تەبىئەتتە قىش بىلەن ياز،
بۇ ھايات بىرولماس ھامان، تىنچ ـ تەكشى.

سۈپسۈزۈك سۇدەك تاتلىق ياشلىقىمدا
ئۆمرۈمنىڭ گۈل بېغىنى ئەيلە پەرۋىش.
ياشلىقنىڭ گۈلى پەقەت بىر ئېچىلار،
قېرىلىق يېتەر ئەتە، سېلىپ تەشۋىش.

بۇلدۇقلاپ ئەسىر بويى ئاقار بۇلاق،
سۇ بىلەن بوستان ئىككەن دەشتۇ تۇپراق.
ئەقىل ۋە ئەجرىڭ بىلەن كۆكەرت سەنمۇ
ئۆمرۈڭنىڭ گۈل بېغىنى ئەنە شۇنداق.

بۇلدۇقلاپ تېشىپ ئاققان بۇلاق سۈيى،
ئۈزۈلمەي ئاقار ئىككەن ئەسىر بويى.
تارىخى ئۇزۇن گۈزەل ئانا يۇرتنىڭ،
بۇلاقتەك تۈگىمەستۇر ناخشا ـ كۈيى.

1980 ـ يىل

تاغ مەنزىرىسى

كەمخاپتەك چوققىدا كىيىك ئوينايدۇ،
زۇمرەتتەك تاغلارغا كۆزۈك تويمايدۇ.
ئەسىردىن ئەسىرگە بۇ تاغ باغرىدا،
تۇرنا كۆز بۇلاقتىن قاينام قاينايدۇ.

بۇ تاغلار بۇ يۇرتنىڭ مۇقەددىمىسى،
ئالدىمدا چىرايلىق تاغ مەنزىرىسى.
چوققىلار ئارىسىدا ئاقىدۇ ئېقىن،
كۈن - تۈن تىنمايدۇ شاۋقۇن نەغمىسى.

خانتەڭرى

خانتەڭرى چوققىسى تۇرار ھەيۋەتلىك،
بۇلۇتلار كارۋىنى ئۇنى قاپلىغان.
بۇلۇتنى ھال رەڭگە بوياپتۇ شەپەق،
ئاجايىپ مەنزىرە بولار نامايان.

سايرامنىڭ بويىدىن قارايمەن ئاڭا،
چوققىدىن ئارتىلىپ شاقىرار سۇلار.
كۈن چۈشمەس قارغايزار ئارىلىرىدىن
قېيغىتىپ سەكرەيدۇ تايچاق، ئاھۇلار ...

نەۋ باھار

كەلدى تەبىئەتنىڭ نازلىق چاغلىرى،
تولدى چېچەكلەرگە يېزام باغلىرى.
ياشاردى جانلاندى يايلاق، تاغلىرى،
شۇ قەدەر كۆركۈللۈك كەلدى نەۋ باھار.

ئاڭلىنار ھەر ياقتىن كاككۇك ئاۋازى،
ئېتىمىز سەھنىسىدە سەنئەتكار سازى.
سۈپ - سۈزۈك ئاسماندا لاچىن پەرۋازى،
شۇ قەدەر كۆركۈللۈك كەلدى نەۋ باھار.

يايلاقتا سەكرىشىپ يايلايدۇ ماللار،
باھاردىن زوق ئالدى ھومايلار، چاللار.
شوخلىنىپ ئويناشتى بودرۇق بالىلار،
شۇ قەدەر كۆركۈللۈك كەلدى نەۋ باھار.

1982 - يىل

ئارزۇ

ئىگىز - ئېگىز تاغ بېشىغا چىققۇم كېلىدۇ،
يان باغرىدا ئات ئويىنىتىپ چاپقۇم كېلىدۇ.
پەرۋاز قىلىپ ئانا يۇرتنىڭ كۆك ئاسمىنىدا،
چۆللىرىمگە ئەجرىمدىن گۈل چاچقۇم كېلىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

لاچىن بولۇپ كەڭ ئاسماندا ئۇچقۇم كېلىدۇ،
خۇددى ئوقتەك تۈتەكلەردىن ئۆتكۈم كېلىدۇ.
ئانا يۇرتنىڭ شۇنچە گۈزەل مەنزىرىسىنى،
يۈرىكىمنىڭ ئاپاراتىغا تارتقۇم كېلىدۇ.

زوقلاندىم بەختىيار زامانەمدىن مەن

يۇلتۇزغا قاپلانغان شەھىرىم ئاسمىنى،
كۆزلەرنى چاقنىتار يوللار، كوچىلار.
ئۈزۈلمەس بۇ يەردە ئىجات كارۋىنى،
رەڭگا - رەڭ ئېچىلغان گۈللەر، غۇنچىلار.

شەھىرىمنىڭ بەختىيۇ، شەھىرىمنىڭ غېمى،
كارۋانلار ئىچىدىكى ئىشچى دىلىدا.
بۇندا ئىز قالدۇرغان ھەر بىر قەدىمى،
پۈتكەنتى بىنالار ئۇنىڭ قولىدا.

ئۇنىڭ ئەجرى سىڭگەن قەۋەت بىنادا،
تېلېۋىزور كۆرىمەن پەرزەنتىم بىلەن.
قىزىق ئويۇنلارنى كۆرگەن ئاخشامدا،
ئىشچىنى ئەسلەيمەن ھۆرمىتىم بىلەن.

ھەر شەنبە مەكتەپتىن قايتقان بالامغا،
تېلېۋىزور كۆرگەندە تەكرار ئېيتىمەن:

ئىنژېنېر - ئىشچىنىڭ تەرىپىنى دەپ،
كەلگۈسى ئەۋلاتتىن ئۈمىت كۈتىمەن.

ئاشۇ چاغ
تېلېۋىزور تۇرماق كىنونى —
كۆرۈشكە مۇيەسسەر بولمىغان ماركس.
ۋە لېكىن كۈچ بەرگەچ ماركس تەلىمى،
ئىشچىلار كەشپىيات ياراتتى قالتىس.

بۇ سۆزنى ئاڭلىغان خوشىنلىرىممۇ،
كىچىك پەرزەنتىمدەك بولۇشتى ھەيران.
ماركىستەك تىرىشىپ ئۆگىنەيلى بىز،
ماركس دەۋرىمىزگە بەرگەن چوڭ دەرمان.

يۇلتۇزلار چاقنىغان شەھىرىم ئاسمىنى،
شۇنچىلىك گۈزەلدۇر يوللار، كوچىلار.
قەۋەتلىك بىنادا يورۇق ھوجرىدا،
تېلېۋىزور كۆرىمەن بىدار كېچىلەر.

گوياكى نەزىرىمدە بىپايان دۇنيا،
كۆرىمەن تېلېۋىزور ئېكرانىدىن مەن.
يارالدى ئۆمرۈمدە نى مۆجىزىلەر،
زوقلاندىم بەختىيار زامانىمدىن مەن.

1984 - يىل، ئۈرۈمچى

رۇبائى ۋە پارچىلار

يۈرەكتە يېلىنجاپ ياشلىقنىڭ ئوتى،
ھەر ياققا ئېلىپ قاچار يىگىتلىك ئېتى.
ئەقىل بىرلە كۆڭۈل تىزگىنىنى تارت،
چېكى يوق، تۈگىمەس ئالەمنىڭ چېتى.

*

بىلىم شەربىتىنى ئىچكىل ئەي يىگىت،
ئۇستازنىڭ ئالدىدا بېلىڭنى ئېگىپ.
ئىلىم - پەن دەريادۇر، توختىماي ئاقار،
ئۇ، سىڭگەن چۆللەردىن باغلار گۈل چاچار.

*

بىلىمدۇر تۈگىمەس، يوقالماس مۈلۈك،
بولغۇسى يولۇڭدا دەرياغا كۆۋرۈك.
ئۇ بىلەن ئاسمانغا يول سالدى ئالىم،
قەلەم نۆۋىتىدە ئاسمانغا تۈۋرۈك.

*

بۇ دۇنيا كىشىگە ئۇزۇن بىر مەنزىل،
كارۋانلار ئۈزۈلمەس، يۈرەر يىلمۇ يىل.
بەرداشلىق بېرىشچۈن بۇ ئۇزۇن يولدا،
ئىلىم - پەن لازىمدۇر بۇنى ياخشى بىل.

*

تارىخنى ئوقۇدۇم، كۆپ چاغ ئۆتۈپتۇ،
ئەجداتلار ئەجرىدىن گۈل، باغ ئۆسۈپتۇ.
كۆردۈمكى، ئۇلارنىڭ كۈچ - قۇدرىتىدىن
شەھەرلەر بىنا بوپ، تاغلار كۆچۈپتۇ.

*

ئەل ياخشى كۆرمەيدۇ ھورۇن كىشىنى،
قار باسار ئۇنىڭكى قالغان ئىشىنى.
ھورۇنغا بۇلۇتنىڭ سايىسىمۇ يۈك،
يول يۈرسە قۇم باسار ئۇنىڭ بېشىنى.

*

ئەمگەك ۋە ئىلىم - پەننى سۆيسە كىشى،
راھەتتە ئۆتىدىكەن يازۇ قىشى.
تەقدىرى باغلىق ئۇنىڭ تەدبىرىگە،
بېشىغا كېلىپ قونار بەخت قۇشى.

*

نادانلىق ئادەمنىڭ بېشىغا كىشەن،
دانالىق ئۆمۈرنىڭ ئىقبالى — ئىشەن!
ماھارەت - چاپالىق ئەجرىڭدىن كېلەر،
بۇ ئەقىل تېپىشنىڭ چوڭ يولى چۈشەن.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

*

نەسىھەت كۆپ چاغدا بولىدۇ ئاچچىق.
رىياللىق قامچىسى تېگىدۇ قاتتىق.
كۆرگىنىكى، مۇشۇنداق ئاچچىق غورىنىڭ —
پېتىلىپ پىشقان يېمىشى تاتلىق.

*

مۇئەللىم دىسىڭىز ئېتى بەلگىلىك،
خۇي - پەيلى، ئىشلىرى ئۇنىڭ ئۈلگىلىك.
بىر نادان بالىنى ئالىم قىلدى ئۇ،
مۇھەببەت قويغىنى ئەۋلات مەڭگۈلۈك.

*

مەرپەت چىراغىنى ئاسرىغىن يىگىت،
نۇرىدىن ساڭا ياربولغۇسى بەخت.
كۆڭلۈڭدە بۇنىڭدىن چېكىنمىسەڭ ئەگەر،
ئۆمرۈڭنىڭ گۈل بېغى بولىدۇ بىت - چىت.

*

مەرپەت كىلىشىن ئاسرىغىن چىڭ تۇت،
ئۇنىڭدىن سىڭا يار بولغۇسىدۇر قۇت.
يولۇڭدا ئۇنىڭدىن ۋاز كەچسەڭ ئەگەر،
ئۆمرۈڭنىڭ بېغىنى قاپلىغۇسى جۇت.

*

كىمكى بولسا ئەلگە سادىق كۆيۈمچان،
يەيدۇ ئەل غېمىنى ھەر كۈن، ھەر قاچان.
ئىزىدىن قالدۇرۇپ پارلاق تۆھپىلەر،
يىللارنىڭ بويىنىغا ئاسىدۇ مارجان.

*

ياشلىقنىڭ ئۆمرۈڭنىڭ باھار پەسلىدۇر،
ئارزۇ - ھەۋەسلىرىڭ تىزغان دەستىدۇر.
ياشلىقتا ئۆگەنگەن بىلىم ۋە ھۈنەر،
ئۆمۈر تارىخىڭغا ئويغان كەشتىدۇر.

*

خۇشالمەن؛ قىش ئۆمرۈم گۈل باھار بولدى،
شاتلىقتىن يۈزۈمدىن نۇر تامار بولدى.
ھەر تاڭدا ياڭراتسام راۋابىمنى مەن،
بۇلبۇللار بېشىمدا ئايلىنار بولدى.

*

دوستلىرىم كەڭ زىمىن كۆچۈڭگە مۇھتاج،
مەرتلىكنىڭ جارى قىل، چۆللەرگە ئوت ئاچ.
تاشلارنى ئېرىتسۇن ماڭلاي تەرلىرىڭ.
گۈللەنسۇن، قاقاس چۆل كىيىشىپ گۈلتاج.

*

چۆل ئىدىم نۆلگە تەڭ، قۇرۇق شاخ ئىدىم،
كوچىدا دەسسەلگەن بىر ياپراق ئىدىم:
قەلبىمگە سۇ بەردى ۋەتەن باھارى،
سۆيگىنىم مەڭگۈلۈك — شۇ تۇپراق دىدىم.

*

باغلارنى ياشناتسا باھار يامغۇرى،
رەڭگا - رەڭ گۈللەرنى تاۋلار كۈن نۇرى.
ئەسىرلەر قاغجىراپ ياتقان دەشتۇ چۆل،
باغ بولدى چاپقاندا كۈرەش تۇلپىرى.

ئالتۇن دەۋر قىسسىسى

هەر كېچىنىڭ كۈندۈزى بار،
كۆكنىڭ ئۆچمەس يۇلتۇزى بار.
شان - شۆھرەتلىك بۇ ۋەتەننىڭ،
داڭدار ئوغۇل، مەرت قىزى بار.

تەپەككۇرۇم ئەينىكىدە،
كۆردۈم ئۇلار ئوبرازىنى.
ھەم ئاڭلىدىم مىراس قالغان،
ھېكمەت تولا كۈي - سازىنى.

سوراپ بېقىڭ تارىخ بىلەر،
ئەل يۇرتىغا ئىنچى كۆيەر،
تەپەككۇرنىڭ كېمىسىدە،
دولقۇنلارنى يېرىپ كېلەر.

ئەنە تارىخ ئىزلىرىدا،
ئۇلار ئۇزۇن مۇساپىسى.
كېلەر ئۆچمەس ئىز قالدۇرۇپ.
ھارماس سەپەر ھاراۋىسى.

كېلەر ئۆچمەس ئىز قالدۇرۇپ،
يۈرىكىدە ئوت ياندۇرۇپ.
ئۆتەڭلەردىن ئۆتكەن چېغى،
يۇرتداشلارنى شاتلاندۇرۇپ.

قەددى ئۇنىڭ قارىغايدەك،
قەلبى قۇياش، يۈزى ئايدەك.
ئەل يۇرت ئۈچۈن مېھرى خۇددى،
قايناپ تۇرغان ئەتكەن چايدەك.

يايلاقلارنىڭ چېدىرىدا،
چولپانلارنىڭ ئاپقۇرىدا.
يالقۇنلايدۇ مېھرى ئۇنىڭ،
قىز - يىگىتلەر قومۇرىدا.

ناخشا توۋلاپ ياشلار بىلەن،
چېدىر ئارا قونۇپ قالار.
ئۇسسۇل ئويناپ - بېيىت ئېيتىپ.
ئەجداتلارنى ئەسكە سالار.

ياشلار تەييار خىزمىتىگە،
قايىل قىلىپ ھىممىتىگە.
يول بويىدا قېلىشىدۇ،
ئاق يول تىلەپ سەپىرىگە.

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ۋارىس بولۇپ ئەجداتىمغا،
كۆيۈپ - پىشىپ ئەۋلادىمغا.
بىلىم ئىزلەپ يۈرۈپ كېتەر،
يۇرتتىن - يۇرتقا، ھەرۋادىمغا.

جارى قىلىپ غەيرىتىنى،
تېپىپ باغلار مۇئنىسىنى.
سۆھبەت قۇرۇپ يېزىپ ئالار،
قەبىلىلەر بەلگىسىنى ...

تاغدا ئۆتسە ھەپتە، ئايلار،
چۆلپانلارغا سىرداش بولۇپ.
تارىخىنى سۆزلەتكۈزەر،
كىگىز ئۆيدە بىللە قونۇپ.

كىيىك ئوۋلاپ يىگىتلىرى،
قىمىز تۇتار چوكانلىرى.
مەشرەپ بېرىپ كۆككۆل ئاچار،
كۆكنى قاپلار چۇقانلىرى.

داۋان ئاتلاپ ئۆزار ئەلدىن،
تاغ باغرىدا گۈلخان سېلىپ.
كەپىلەردە ئۆتەر پەسىل،
دەپتىرىگە داستان يېزىپ.

سىرداش بولۇپ دىخان بىلەن،
قىلدى تالاي ئەمگەكلەرنى.
ئېتىز، خامان، باراڭلاردا،
يىغدى ئېسىل چۆچەكلەرنى ...

كېزىپ چۆللەرنى ئېشىپ تاغنى،
ئىچىپ شەرۋەت بۇلاقلارنى.
كىتاپ تۈزدى يىغىپ سانسىز،
ماقال، تەمسىل، قوشاقلارنى ...

تۈزۈپ چىقتى ئۈچ توم ئەسەر —
تۈركى تىللار قامۇسىنى.
ئۇندا پۈتتى قانچە ئەجدات،
قانچە جەڭلەر ئۆتمۈشىنى.

ئەنە قاتار سەپ - سەپ بولۇپ،
مىڭلاپ ئەسكەر ئات سەپ كېلەر،
سەپ ئالدىدا ئالپ ئەرتوڭا، ①
ئۇنى پۈتكۈل ئالەم بىلەر،

يەر - زېمىننى تىترىتىدۇ،
جەڭ ئاتلىرى تۇياقلىرى.
گويا لاچىن قانىتىدەك،
چېرىكلەرنىڭ قالپاقلىرى

ئوق ئۆتمەيدۇ بەدىنىگە،
زەربە بېرەر رەقىبىگە.
تەسلىم بولدى زۇلقەرنەينمۇ
تەڭ كېلەلمەي قۇدرىتىگە.

ئالدىن ئوقنى ئاتسا قانداق،
ئاتار شۇنداق ئارقىمدىنمۇ.
دەل جايىغا تەككۈزىدۇ،
بەش چاقىرىم چوقىمدىنمۇ.

خود②خۇر دىگەن پالۋانلار،
شۇنداق جەڭلەر ئارا كەلدى.
بەچكەم③ تاقاپ ئاتلىرىغا،
قانچە ئەۋلات دەۋر سۈردى.

قوشلار ئۇچسا قانات بىلەن،
مەرتلەر ئۇچتى ئېتى بىلەن.
گوياكى كۆك تۇۋۇلغۇدەك،
تاغنى تەشتى ئېتى بىلەن.

غەلبىسىدىن ئىز قالدۇرۇپ،
سېپىل، شەھەرلەر سالدۇرۇپ.
بىزگە مىراس قالدۇرغانتى،
ئالتۇن نەقىشلەر ئويدۇرۇپ؛

قۇز ئۇردۇ ④ دەك شەھەرلەرنى،
مىڭ ئۆيدىكى بېزەكلەرنى.
خاتىرلەيمىز ئەجداتلارنى،
ئۆستۈرۈپ گۈل - چېچەكلەرنى.

مازارىغا چىراق يېقىپ،
ئىزھار قىلىپ يۈرەكلەرنى.
ھەر باھاردا قەبرىسىگە،
باشلاپ سەبى گۈدەكلەرنى.

ئۇلار كۆرگەن، ئۇلار سۆيگەن،
باغۇ بوستان چېچەكلەرنى.
ئۆستۈردۇق بىز ئورۇنلىدۇق،
ئەجدات قىلغان ئىستەكلەرنى.

ئەجداتىمىز تۇتقان باتراق⑤،
چوققىلاردا لەپىلدەيدۇ.
تاغدەك مەزمۇت ئىرادىمىز،
مۇشەققەتتىن ئېگىلمەيدۇ.

تۇغدى مەھمۇت قەشقىرىنى،
مۇشۇ قەدىم ئانا تۇپراق.
يوقالمىدى ئۇنىڭ ئىزى،
ئۆتكەن بىلەن ئەسىر ئۇزاق.

www.uyghurkitap.com

ئۇنىڭ ئاياق ئىزلىرىدىن،
ئۈندى گۈللەر بوستان بولۇپ.
قىلغان ئەجرى ئېقىن دەريا،
جۇش ئۇرماقتا پونتان بولۇپ.

ئۇنىڭ يازغان كىتاۋىدىن،
مەرىپەتنىڭ نۇرى چاقنار،
نۇرۇق بولۇپ ھەر بىر سۆزى،
ۋەتەن تۇپراقىدا ياشنار،

ئۇنىڭ روھى ـ ئەجدات روھى
ئىلىم گۈلشەنىگە باشلار،
ئۇنىڭ نامى بىلەن خەلقىم،
ئىلىم ـ پەنگە قەدەم تاشلار،

ئالىم شۇنداق بەرگەن ساۋاق:
«ئىلىم ياقار دىلغا چىراق،
ئىلىم ـ ھىكمەت قۇدرىتىدىن،
گۈللىنىدۇ قارا تۇپراق.»

مەھمۇت ئىدى ئۇستا مەرگەن،
مامارەتكە كۆكۈل بەرگەن.
كىمكى ئۇنىڭا دەخلى قىلسا،
نەق مەيداندا كۆكرەك كەرگەن

قىزغىن سۆيۈپ مەرىپەتنى،
ئۆز ئېلىنى، تەبىئەتنى،
شەرىئەتنى تالق قالدۇرۇپ،
شەرھىلىگەن ھەقىقەتنى.

يىتىملارنىڭ سىلاپ باشىن،
كۆزلىرىدىن سۈرتۈپ ياشىن.
قوزغۇنلارنى بىت ـ چىت قىلغان،
بولۇپ خۇددى باتۇر لاچىن.

*

دېگەن يەنە ئەۋلادىغا:
«يېتىمىڭ مەزلۇم پەريادىغا،
كۆپچىلىككە ئىشەنگەنلەر،
يېتەر جەزمەن مۇرادىغا.

ئۆگەنمىسەڭ، ئويغانمىساڭ،
ئۆمۈر بويى لاي كېچەرسەن.
نادانلىق مۇ، قارا زۇلمەت،
چاي ئورنىغا قان ئىچەرسەن.

باھار بىلەن دان ئۈنىدۇ،
جەمى جانۋار، جان كۈلىدۇ.
ئاشلىق تەرسەڭ ئەجرىڭ بىلەن
داستىخىنىڭغا نان كېلىدۇ.

بىلىملىك ئەر يۇرت بېشىدۇر،
ئەل ئىچىدە مەرت كىشىدۇر.
زالىم بولسا يۇرتنىڭ بېشى،
ئۆمرى كالتا، ئۇ سېسىيدۇ.»

بىلىم ئۇڭا چىراق ئىزۇر،
ئالىم ئۇنىڭ پەرۋانىسى.
كىتاۋىدا چاقناپ تۇرار،
بوۋىلارنىڭ دىل غايىسى.

*

ھەممە بىلەر قەشقىرىنى،
ئۇنىڭ داڭلىق ئەسىرىنى.
تىلشۇناسلىق تارىخىدا،
دەۋر بۆلگۈچ دەستۇرىنى.

تەڭرى تېغى چوققىسىدا،
قولباق⑥ كەبى ئىزى قالدى.
قارا تاشقا مۆھۈر بولۇپ،
يازغان نەزمە سۆزى قالدى.

*

بوۋام مەھمۇت سۆزخانىسى،
سۆزى — دۇرلار دۇردانىسى.

كۆڭلى سۈزۈك ئېقىن دەريا،
تۈگىمەستۇر غەزىنىسى.

تەپەككۇرۇم ئەينىكىدىن،
كۆردۇم ئۇزاق نەسلىمىزنى.
«قاراخانى» دەپ ئاتالغان،
ئۇلۇغ ئالتۇن دەۋرىمىزنى،

ئۇلۇغ ئالىم،
ئۇلۇغ ئۇستاز،
ئويلاپ بىزنىڭ بەختىمىزنى،
قامۇسىغا پۈتتۈپ قويغان،
قانچە ئېقىن كەنتىمىزنى...

ئۆتتى قانچە دەۋر ـ يىللار،
كۆچتى قانچە تاغ، داۋانلار،
ئۆچكىنى يوق،
بولدى بوستان،
ئۇلۇغ ئالىم يۈرگەن يوللار.

*

ئالىملارنىڭ سەردانىسى،
ئاقىللارنىڭ مەردانىسى.
ئۇنتۇلمايدۇ تامەڭگۈگە،
بوۋام مەھمۇت خاتىرىسى.

1982 - يىل

مۇقاۋىنى جالالىدىن بەھرام لايىھىلىگەن

86-160

打开画册的时刻（维吾尔文）
马合木提再地著

新疆人民出版社出版
（乌鲁木齐市解放路306号）
新疆新华书店发行　乌鲁木齐市印刷厂印刷
787×1092毫米32开本　2.75印张　1 插页
1985年4月第1版　1986年2月第1次印刷
印数：1—[illegible],700

书号：M10098·1032　定价：0.23元

乌 187

ئىزاھلار:

① ئالىپ ئەرتۇڭا — تارىخىي كىتاپلاردا ئافراسىياپ دەپ ئاتىلىۋاتقان تۈركلەرنىڭ مىلادىدىن كۆپ ئەسىرلەر ئىلگىرى ئۆتكەن قەھرىمانى، نامى مەشھۇر پادىشاسى.

② خودخۇر — بىر قېتىملىق ئۇرۇشتا ئىسكەندەر زۇلقەرنەيىن (مىلادىدىن ئىلگىرىكى 323 — 356 - يىللار) تۈرك خاقانى ئەۋەتكەن ئەسكەرلەرنىڭ قەھرىمانلىقىغا ھەيران قېلىپ «ئەيىەن خودخۇرەن» دېگەن سۆزلەرنى قىلغان.

③ بەچكەم — بەلگە، نىشان، جەڭ كۈنلىرى باتۇرلار جەڭ بەلگىسى سۈپىتىدە تاقىۋالىدۇ. (دىۋان 1 - توم 629 - بەت).

④ قۇز ئۇردۇ — بالاساغۇن شەھىرىمۇ «قۇز ئۇردۇ» دېيىلىدۇ (بۇ شەھەرنىڭ ئورنى ھازىر سوۋېت قىرغىزىستانىنىڭ توقماق دېگەن جايىغا توغرا كېلىدۇ.)

⑤ باتراق — بايراق دېگەننى بىلدۈرىدۇ. مەھمۇت قەشقەرى بۇ سۆزگە مۇنداق ئىزاھات بېرىدۇ: «جەڭ ۋاقتىدا ئەسكەر ئۆزىنى شۇنىڭ بىلەن تونۇتىدۇ.» (دىۋان 1 - توم 607 - بەت).

⑥ قولباق — تۈركلەرنىڭ بىر ئەۋلىياسىنىڭ ئىسمى. ئۇ بالاساغۇن تاغلىرىدا ياشايدىكەن. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، ئۇ قارا تاشقا خەت يازسا، ئاق بولۇپ چىقىدىكەن. ئاق تاشقا خەت يازسا، قارا بولۇپ چىقىدىكەن. ئىزى ھازىرغىچە بار ئىكەن.

86-160